

De la cine-mi dă apartament?

la

vreau să-mi fac casă!

Despre locuință și locuire pag. 8-9

Domnul Golu se ține de farse

pag. 4

Sorin Antohi

O demisie în direct

Tia Șerbănescu pag. 7

"Struțocămila" e printre noi... pag. 13

Sorin Vieru

SAPTAMINAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL IV • NR. 30 (182) • 5-11 august 1993 • 16 pagini • 60 lei

Despre programul Convenției

pag. 5

Ilie Șerbănescu

GABRIEL ANDREESCU
Dilettantism și barbarie

Tările europene în care astăzi se mai aplică pedeapsa cu moartea constituie o excepție. În ex-Iugoslavia, măsura este la dispoziția războiului civil. În Albania, nouă constituție mai are puțin de așteptat. La fel, în țările fostei Uniuni Sovietice, supuse unui complicat proces de tranziție, nu s-au realizat mari schimbări legislative. Nu numai că Turcia nu a abrogat pedeapsa capitală, dar o aplică în mod curent. Principali vizati: armenii și kurzii care luptă pentru independență. Dar Consiliul European a dat Turciei un ultimatum, cerindu-i semnarea Protocolului nr. 6 al Convenției Drepturilor Omului, împotriva pedepsei cu moartea. Folosirea acestei măsuri punitive limită, slături de alte violări ale drepturilor omului, a exasperat CE, care a trebuit să facă atât timp rabat în principii în cazul Turciei, datorită poziției sale strategice excepționale.

În România, desființarea pedepsei cu moartea a avut o încărcatură simbolică. Pe de o parte ultimii execuți, rămăneau a fi, pentru istorie, soții Ceaușescu. Pe de altă parte, ea devenea un semn al noii ere, mai civilizate. Este posibil ca această măsură să fi avut în vedere, atunci, CPEX-isti și alți vinovați ai represaliilor. Însă motivația conjuncțurală nu mai are nici o importanță: măsura CFSN de abrogare a pedepsei cu moartea a fost percepță, acasă și în lume, ca o decizie esențială a nouului regim.

Subiectul părea a fi clasat dacă nu s-ar fi lansat în această temă Evenimentul zilei, cu sutele de mii de exemplare ale lui, și redactorul-șef Ion Cristoiu. Într-o perioadă de vacanță politică, ziariștii su pornit în căutarea unei idei de exploataz. și întă că predispoziția morbidă a Evenimentului zilei l-a îndreptat către această enormitate. Ridicolul negru al situației este că la "principii" și la "bilene social" se referă o instituție care a complacut la face, de ele, completă abstracție, în numele succesului comercial.

S-au urmărit, pe durata a zeci de ani, implicațiile pe care le are pedeapsa cu moartea asupra criminalității. Răspunsul a fost fără echivoc: pedeapsa capitală are o influență nesemnificativă asupra ratei delincvenței (în Statele Unite criminalitatea maximă se înregistreză în Florida, unde se aplică această măsură). Factorii care schimbă infracționalitatea? Factorii sociali: mentalitatea, prosperitatea. Pace și decență în interiorul comunităților. De aici ridicolul negru despre care aminteam, că un ziar care și-a lăsat un stil din exhibarea ororilor, din transformarea comportamentelor aberante aproape în modele se prezintă acum drept campion al asanării sociale.

Ca urmare, acceptarea/eliminarea pedepsei capitale rămâne o problemă morală și politică (și nu terapeutică, cum o prezintă Evenimentul zilei).

De mult s-a făcut referire la faptul că erorile judiciare (de neințărat) devin, în acest caz, ireparabile. De mulți ori au fost aduse contraargumente, de juristi, filozofi, reprezentanți ai cultelor, iar motivațiile lor se regăsesc în tratate internaționale la care România este parte. De mult organizațiile pentru drepturile omului – în special Amnesty International – au dovedit că în lume principalele victime ale pedepsei cu moartea sunt adversari politici, și nu delincvenți. Se dă ca exemplu Anglia, unde pedeapsa capitală nu s-a abrogat. Nu se mai aplică din 1961. Că doar în 16 state din cele 51 ale Statelor Unite ea a fost eliminată? Aceste comparații provin în general de la neinformații. Care nu cunosc că de rar este folosită; că există prevederi procedurale severe, în sensul neaplicării ei. Lumea saxonă are un sistem de justiție conservator – de unde dificultatea schimbărilor –, dar fondat pe garanții în apărarea inculpatului, și nu invers. Revenirea, în România, la sanctuarea maximă pe fondul lipsei de respect față de actul de justiție, al modului revărsat și arbitrar în care se tratează cazurile, și mai ales al psihozelor primitive create cu această ocazie, ar putea duce la excese de nebunie.

De aceea numai un simț întratabil al aventurismului, dublat de doza corespunzătoare de irresponsabilitate mai poate genera la noi nostalgia după pedeapsa capitală. Să ne mirăm că această obsesie l-a prins tocmai pe dl. Ion Cristoiu? La o lună de la apariția Evenimentului zilei scrisem despre răul impardonabil pe care acest tip de jurnalism îl face mentalitatea cititorilor. Succesul, mai mare decât îl sperau și patronii, nu a făcut decât să confirme. Dezordinea etică și informațională practicată de ziar și redactorul său șef s-a dovedit fatală într-o perioadă în care se definitivază "stilul vieții publice" respectiv "stilul mass-media". Răul și dezordinea au luat, prin această ultimă campanie, o formă isterică. Se impăca acest tip de exces cu comportamentul cu care ne obișnuim pînă acum dl. Ion Cristoiu?

Cei care i-au urmărit evoluția cunosc că dl. Ion Cristoiu face parte din familia de foști slujitori ai regimului care acum au atacat cu succes formula vom fi ce-am fost și mai mult decât atât. Are în comun cu C.V. Tudor și Adrian Păunescu (care aparțin aceleiași familii, contestația reciprocă nu trebuie să însele) o energie, un dinamism care depășesc obișnuitul. O vanitate de nemăsurat – care în cazul C.V.T. și A.P. atinge paranoia. și mai ales are în comun cu ei sănătatea de a face afaceri cu zone de abjecție care se manifestă, nu tocmai atât de rar, în ființa umană. Ne obișnuiserăm ca mercenarii sovinișmului să o ia înaintea colegului lor (mai puțin talentat, dar ceva mai complex și mai echilibrat) în aceste afaceri cu ură. Iată-l acum pe dl. Ion Cristoiu luându-și revanșă, făcind afaceri cu reintroducerea pedepsei cu moartea; apelând pentru astăziorice mijloace, inclusiv la ceea ce dl. Valeriu S. (primul lector de drepturile omului din istoria Facultății de Drept) califica drept dilettantism și barbarie.

ANDREI CORNEA

Raționalul nu este neapărat real

• calcule și așteptări • o schimbare de guvern este rațională dar improbabilă • își va asuma PDSR (FDSN) neputința de a guverna? • guvern de uniune națională sau guvern de coalție? • slăbiciunile Opoziției se mențin • "cartea externă" și "cartea naționalistă" sunt la îndemâna Guvernului •

În ultimele săptămâni, chiar luni, speculațiile privind formarea unui nou guvern n-au incetat aproape nici o clipă. Surescitatea de unele declaratii ale oamenilor politici, de relatari de presă neconfirmate, chiar de o frază a ambasadorului SUA cu ocazia discursului de 4 iulie, citit la TV, mai toată lumea pare a lăsa doar "ceva leșt", aruncând cu praf în ochii celor naivi, mai ales din străinătate, fără a rupe relațile cu aliații extremiști.

Ce poate fi considerat adevărat din toate acestea? Sigur, formarea unui nou guvern și restructurarea coaliției guvernamentale sunt evenimente posibile, dar cred că nimic nu ne îndreptățește să le credem și probabile. Dimpotrivă, există temeuri consistente în a le socoti, și o spun cu regret, implauzibile în momentul de față.

Că o schimbare guvernamentală ar fi un lucru rațional și de dorit, aproape că nu mai trebuie susținut, mai ales în paginile acestei publicații. Coaliția cu extremiștii din PUNR, PRM și PSM, reformismul anemic, dificultățile economice rău tratate, cazarile de corupție la vîrf, toate au discreditat suficient actuala guvernare.

Iată de ce o restructurare a coaliției guvernamentale ar presupune, mai întâi, asumarea unei neputințe de a guverna din partea actualei echipe. Dacă PDSR (FDSN) ar consimță la așa ceva, el ar trebui să-și recunoască explicit incapacitatea și erorile strategice comise. Ar trebui explicit de exemplu de ce tocmai un fost funcționar CSP a fost numit prim-ministrul, și într-un moment atât de greu. Ar trebui explicit în general de ce s-au tergiversat atitea măsuri esențiale pentru reformă. Or, vedem că nici un ministru, nici un responsabil guvernamental nu este dispus să recunoască existența vreunei erori personale, iar primul-ministrul cel mai puțin. De exemplu, atunci când s-a dispus renegotierea contractului Petromin-Forum Maritime, devenise evident că Guvernul comisește cel puțin o greșală neintervenind în cadrul primei negocieri. Or, nici măcar o eroare procedurală nu a fost recunoscută explicit. Cum s-ar putea atunci crede că nu doar un ministru, ci întregul guvern, întregul PDSR și chiar președintele Iliescu își vor admite erorile? De asemenea, faptul că eșecul actualei runde a negocierilor cu FMI a fost ascuns, ba chiar prezentat ca un succes de către televiziunea dependentă de Putere, spune ceva despre mentalitatea acesta din urmă. Așa se comportă persoane care admit posibilitatea plecării lor. În scurtă vreme, de la cîrmă?

Unii cred că președintele Iliescu – care deține cheia unei schimbări prin influență ce o are asupra partidului de guvernămînt – se află în căutarea unei soluții. Este lipsed că președintele Iliescu ar dori un guvern de uniune națională, alcătuit din reprezentanții tuturor partidelor parlamentare și dominat, firește, de actualul partid de guvernămînt; dar că domnia sa ar accepta un guvern în care Opoziția să dețină un rol important, poate chiar prevalent – oricum, un guvern de coalție –, iată ceva greu de crezut. Nimic nu lasă să credem că președintele Iliescu și-ar fi reconsiderat poziția, că s-ar fi îndepărtat de mentalitatea atât de comună la noi potrivit căreia "de vină e neapărat celălalt". Faptul că, spre pildă, în scrisoarea adresată de dînsul Procurorului General nu erau nominalizate

explicit ca antisemite și sovine revistele "Europa" și "România Mare" și o dovadă în cel mai bun caz de indecizie politică și, în cel mai rău, sugerează decizia de a lăsa doar "ceva leșt", aruncând cu praf în ochii celor naivi, mai ales din străinătate, fără a rupe relațile cu aliații extremiști.

Dar participarea Opoziției la guvernare ar însemna mai mult decât admirarea unor greșeli din partea celor de la putere; ar putea însemna și aducerea în față instantelor a unor grave cazuri de corupție și de abuzuri. Numai că e puțin probabil că un partid la putere din România ar consuma să-și decimeze propriile rînduri. Să în fapt, după cum se vede, Puterea a decis nu să-și submineze poziția, ci să-și-o întărescă. Astfel, demiterea d-lui Turianu din funcția de președinte al Tribunalului Municipal București e nu doar un simbol, dar și un avertisment adresat judecătorilor, așa cum trecerea în rezervă a generalului Florică este un avertisment dat militarii: și unora și celorlalți li se comunică astfel că au de pierdut dacă nu servesc Puterea. Ar mai proceda în acest fel un guvern pătruns de caducitatea sa și conștient că asemenea acte mai puțin recomandabile ar putea fi grav sanctionate numai peate cîteva luni? Cele întîmpăte arătă înăsă că actualii guvernanti se cred eterni și nu au nici cea mai mică intenție de a-și abandona fotoliile, chiar dacă, uneori, din motive propagandistice sau politice, încă să se credă că ar avea și alte gînduri. Dacă ei să-și cu conștiința curată, încă poate ar face-o; dar corupția s-a întins probabil prea departe și a ajuns prea sus pentru ca ei să mai poată da înapoi.

Se mai afirmă uneori că "moderații" sau "realiști" din PDSR (FDSN) vor accepta în cele din urmă o coabitare cu Opoziție. Dar de câte ori a fost vorba despre unitatea sau despre interesele majore ale partidului, vocile lor au răsunat aidomă celorlalți colegi de partid. Ei pot, desigur în particular, să se arate înțeleptători și să dovedească o bună pătrundere a situației. Dar atunci cînd li se cere să acționeze public în conformitate cu ideile pe care le-au afirmat, cei din Opoziție au de ce să fie dezamăgiți, așa cum exemplul d-lui Adrian Năstase, care a blocat o sesiune extraordinară a Parlamentului propusă de Opoziție, ar fi trebuit să-i învețe.

veritabil curent popular. Se pare că singurul curent popular prezent zilele acestea este cel creat de "Evenimentul zilei" în jurul reintroducerii pedepsei cu moarte. Faptul, desigur, nu va slabii cătușii de puțin actuala Putere, ba chiar îi va da oportunitatea să redovină populară și pentru un scurt răstimp, dacă se va pleca în cele din urmă, și apără cu neplăcere sentimentul public.

Se afirmă însă de către cei ce întrevăd schimbări de guvern la toamnă că, avînd în vedere rea situatie din economie, împotmolirea tratativelor cu FMI și imaginea încă neclară a României, Puterea nu prea are încotro și că va fi dispusă la concesii. Iată o judecată logică ce presupune că oamenii sunt cu adevărat ceea ce vechea definiție spune că ei sunt: ființe raționale.

Ei cred, dimpotrivă, că Puterea are temeuri să speră că, pe termen scurt, va putea continua actuala politică de tergiversare a reformei – singura politică ce-i poate îngădui să rămână Puterea. Negocierile cu FMI vor fi curînd reluate, iar Guvernul va face tot posibilul pentru a "juca cartea externă" cu abilitate. De altminteri, teoria despre "România – oază de stabilitate în zonă" cu care se speră să fie impresionați favorabil occidentalii, și mai ales americanii, nu pare chiar atât de falsă. Recenta decizie a Băncii Naționale a Rusiei de a retrage din circulație imense cantități de bani, aparent fără știință președintelui Eltsin, sugeră imensul haos cu potențial distructiv ce domnește în Rusia – față de care cele mai mari gafe ale Guvernului Văcăroiu par și chiar sătăciu naive copilarii.

Așadar, e-ar putea ca Occidentul să sprijine finanțar în cele din urmă România. Iar dacă, așa cum este probabil, la toamnă România va intra în Consiliul European și va primi în fine clauza națională a celei mai favorizate, Guvernul va putea să se și laude cu obținerea unor importante succese pe plan extern, cu consecințe interne. Va demisiona oare el exact în acel moment?

În sfîrșit, dacă totuși negocierile cu FMI eșuează definitiv, Guvernul va putea să recurgă, cu destul succese în imediul, la "cartea naționalistă". Va acuza

Opoziția de subminarea imaginii țării, va pretinde disciplină și mobilizare. Nu le va obține, desigur, dar oamenii sunt deja obișnuiți cu privaținile. Recolta de anul acesta pare să asigure nevoie de consum, iar o răscoală sau o grevă generală de durată sănătă, cred, improbabile, și astfel va mai trece o iarnă. Oricum, Puterea nu trebuie să se teamă că presiunile Occidentului vor fi prea mari, dacă vedem că de neputință se arată acesta în a opri masacrul din fosta Iugoslavie. Or, această neputință e o primă de incurajare pentru Funar, Văcăru sau C.V. Tudor.

Bineînțeles că, pe termen ceva mai lung, o asemenea politică este sortită catastrofei. Rațio-

nal așa este. Dar dacă statele să arunce după considerante raționale, comunismul nu ar fi durat atât. Din păcate, avem destule indicii să credem că actualii conducători ai României sunt departe de a judeca rațional măcar în situațile cele mai importante. Ura, frica, prejudecăți ideologice domină adesea gîndirea acestora, așa cum sunt prezente și în gîndirea multor oameni din Opoziție. Iar aceste sentimente îndeamnă, în cazul actualilor demnitari, nu la toleranță, concesii și ascultarea unui punct de vedere diferit, ci la strîngerea rîndurilor, la blocaj și la favorizarea alianțelor cu forțele naționaliste.

În consecință, dacă o nouă formulă de guvernare cu participarea Opoziției este arătată ca probabilă și îndepărtată, sănătă, săpătă sigur că ea nu se va materializa. Aceasta, desigur, nu ne poate opri să sperăm. Dar măcar să nu îmbrăcăm speranța în hainele necesității și să nu conferim iluziilor și dorințelor noastre sura unei certitudini la care ele nu au nici un drept.

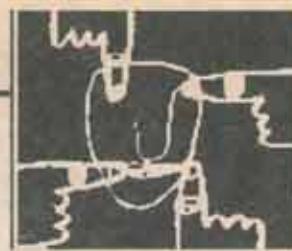

In sfîrșit, trebuie spus și că intențiiile reale ale unor asemenea "moderați" PDSR de a părăsi actuala coaliție guvernamentală au de ce să fie descurajate chiar de către Opoziție. Aceasta continuă să fie dezbinată, străbătută de intrigă și lupte de culise. PAC și-a pierdut deputații, PL-93 și-a compromis credibilitatea, liderii PNTCD rămîn, în pofta onorabilității lor, oameni prea în virăstă, PD (FSN) e privit cu o intensă antipatie de către foștili tovarăși de drum și cu neîncredere de actualii. Lipsesc în continuare personalitățile cu capacitatea de a coagula tendințe diverse, ca să nu mai spunem că Opoziția și-a permis luxul de a-l marginaliza pe cel mai popular, cîndva, politician al său – dl. Emil Constantinescu. Iar apoi, oricît de împopular ar fi acum Guvernul, se pare că nici Opoziția nu stă mult mai bine; oamenii par a fi dezgustăți de politicieni, indiferent de culoare. De ce s-ar grăbi atunci Guvernul să demisioneze? Firește, lucrurile ar arăta diferit dacă în jurul Opoziției ar exista astăzi un

SORIN ANTOHI

Domnul Golu se ține de farse

Crescut într-o familie de învățători și eu însumi profesor, mai am într-o din bibliotecile mele cîteva exemple savuroase de pedagogie românească, între care un dicționar coordonat de dl. Mihai Golu. Dacă majoritatea contribuților la acea simptomatică operă etnopedagogică a anilor de comunism nu mai interesează astăzi decât pe impătimiți limbii de lemn, cred că intrările de la litera Z vor rămîne o pildă veșnică de humor, iar umorul adevarat se tipărea greu pe atunci: probabil frustrat de sărăcia termenilor pedagogici care încep cu "z", coordonatorul volumului a inclus dificilele sintagme "Ziua Învățătorului", "Ziua femeii" și altele după acest calapod, reușind o serie exhaustivă, explicată ad usum delphini. Fără îndoială, i-am putea găsi d-lui Golu un mobil eroic: era vorba de o farsă, ba încă de una curajoasă, care dinamita subtil proiectul pedagogic al Omului Nou, în care se înscria dicționarul.

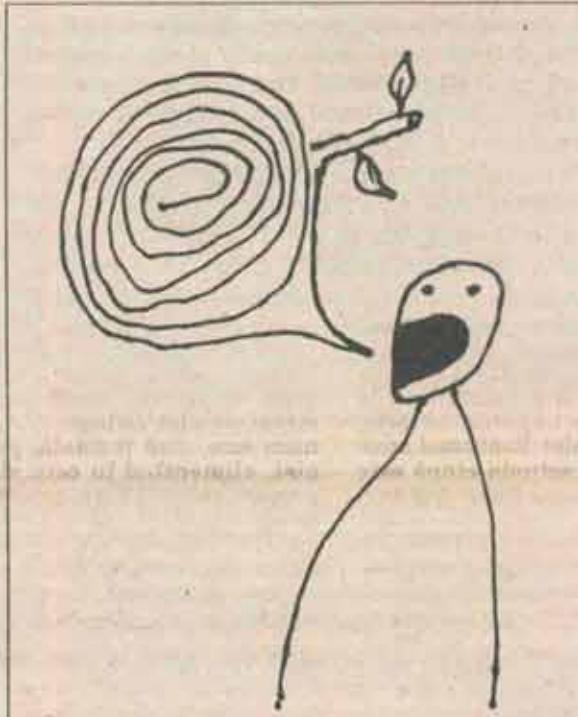
Cînd l-am întîlnit pe dl. Golu, în ianuarie 1992, mă aflam pentru cîteva zile în București și, între altele, pregăteam niște materiale de consultanță pentru Banca Mondială, sub genericul "Educația împotriva antropologiei". Cum dl. Golu era ministru învățămîntului, iar eu, pe lîngă pregătirea consultanței, mă interesam și de soarta unor schimbări inițiate pe vremea cînd eram funcționar superior în ministerul cu pricina, am avut cu reputatul pedagog o discuție. Eu speram într-o conversație mai substanțială (încrezîndu-mă poate prea mult în puterile măiestricii), dar a trebuit să mă resemnez la un schimb de banalități cordiale, în care eu am insistat pe reluarea lucrului la proiectele pregătite în cooperare cu Banca Mondială, ca și abandonate din toamna 1991, după plecarea de la minister a d-lui Gheorghe Stefan. Am primit asigurări că, după cîteva luni de orientare, nou ministru avea să se occupe de acenstă cheștiune vitală a educației românești. Întors la Paris, aveam să fiu informat de mai mulți experti ai Băncii Mondiale că dl. Golu le trimisese o scrisoare în care solicita mai mult răgaz, exprimînd vag disponibilitatea pentru reformă, dar amînind fără termen lansarea ei. Cred că atunci am început să înțeleg mai bine ce fel de farsă pregătește dl. Golu.

Cînd am aflat că hîtrul pedagog al nașterii fusese delegat la cultură după triumful FDSN din septembrie 1992, am realizat că, după ridicoul domn Spiess, excelent cîntăreț, decăzut la condiția de ventriloic al unei Puteri detestabile, noul ministru, cu aspect bonom, trăsături regulate și discurs plat, îl va exaspera pe jurnaliști și caricaturiști: cu orice înzestrări, aceștia nu pot face personaj dintr-un portret-robot. Citind ocazional ziarul din țară, am descoperit că nu mă înșelasem. Jurnaliștii au încercat o vreme să desfășoară arbitrajul semnului lingvistic, arătînd că numele "Golu" e uimitor de precis, dar, cum cu asemenea speculații nu se merge departe, nou demnității a migrat tot mai spre marginile presei: l-am regăsit de curînd în paginile unei vioae foli de pripas, Show Soc, printre poze de fete îmbrăcate sumar, prezentat ca un fel de înțeleg paternalist, care, inevitabil, incurajează tineretul.

Și, așteptînd că mai tot românul căderea guvernului Vîcăroiu, puteam cel mult visa un imperturbabil domn Golu pe la Interne, pe la Transporturi, poate chiar prim-ministru, ca să-i dementalizeze pe cei din Opoziție prin tocmai firea sa bonomă, costumele sale gri, panseurile sale stereotipe – de genul celor murmurate cu soporifică regularitate într-o emisiune TV despre Deceniul Mondial al Culturii (pe care am mai comparat-o deja cu un recital Divertis). Ca farsă, ar fi fost o incununare a paradoxului histriponism atât de bine învățat de dl. Golu în anii '50 la Moscova, dimpreună cu rudimente de psihologie, pedagogie și.c.l. Fiindcă astfel s-ar fi divulgat strategia și tactica farselor d-lui Golu: a scoate în față o figură absolut ștearsă și plăcitoare, o clonă simultană a Omului Nou și a celui care îl-a pregătit, însemnă a desființa temeiul oricărei critici viitoare. Dacă ataci o asemenea umbră, devii ridicol sau monstruos, iar oamenii de bun-simt îți vor spune: "Lasă-l, domnule, nu vezi cum e? Cum pot să-l ie în serios?".

Auzisem că dl. Golu îl însoțea pe dl. Iliescu în America Latină, și mă bucuram că, într-o farsă ceva mai elaborată, deși în umbra unui actor mai complex (mult mai bun chiar în registrul ridicol), ministrul român al Culturii urma să vadă patria lui Borges – frumoasă ironie a istoriei tradiționalelor relații etc.

Dar iată că pedagogul de școală nouă nu vrea să iasă din scenă tot printre farsă. Miercuri 27 iulie, după ce în "Actualitate" afișam că un salon național de artă plastică nu-i prezenta pe tinerii artiști din provincie care nu avuieseră destui bani pentru a-și plăti singuri participarea, dl. Golu a apărut la emisiunea "Rosturi, rostiri" – una dintre puținele în care dl. Everac e cîteodată depășit – pentru a vorbi despre criza culturii. Desigur, cunoșindu-i că de către personalitatea, nu mă așteptam ca dl. Golu să vorbească despre criza culturii cu elocvența lui Husserl, autorul meu favorit pe această temă. Dar vorbitorul s-a autodepășit chiar în registrul pe care îl controlează cel mai bine – limba de lemn. Astfel, am aflat că e deplasat să vorbim de o criză a culturii în

România, deoarece... și ar trebui să reproduc verbatim, dat fiind caracterul ireproductibil al limbii de lemn bine stăpînite; în orice caz, dacă se poate înțelege ceva din acea vorbărie demnă de Scînteia în zile de revoluție culturală, ori de reportaj de la celebra întrunire cu același scop înținută la Mangalia, se înțelege că energiile creațoare ale neamului fusese deosebit de Revoluție etc. Pînă aici, puteam crede că dl. Golu, anunțat ca ministru și imbrăcat ca un jeune cadre dynamique (revere la modă și ac de cravată), făcea totuși play-back pe un text mai vechi, rătăcit în mapa pe care o ținea pe genunchi, poate rămasă de la Suzana Gădea. Deci, din nou, am fi fost în plină farsă.

Însă dl. Golu a avut incredibilul tupeu de a da chiar directive, arătînd că s-ar putea vorbi de o criză a culturii la noi doar în măsura în care unii creatori, eliți și incițați, se rup de mase, frustrindu-le proverbală sete de frumos! Cu frazele celei mai jenantă "intervenții" la o ședință P.C.R., ministru Culturii dintr-un guvern român de după abolirea oficială a comunismului îl plagia pe Jdanov (minus aplombul, de neînchipuit la flacul nostru kulturnik)! Aici dl. Golu ieșe hotărît din farsă și din ridicol, deși acestea îl păreau predestinate, pentru a intra într-un repertoriu sinistru. Dacă îl puteam suporta pe numitul domn cătă vreme era doar una din incarnările crizei culturii noastre, îmi este peste poate să-l vedea că, gîngav și absent, stresat de camera TV, foindu-se stîngaci și trăgînd cu ochiul la mapă, are veleități de ingerir al susținătorului omenesc. Sigur că dl. Golu nu e Jdanov, sigur că dl. Iliescu nu e Stalin. Dar cred că nu e nevoie să ne întoarcem pe deplin la acelle modele pentru a ne indigna că spectrele lor vagabondează nepedepsite.

LUCIAN MÎNDRUTĂ

Ministerul Adevărului

Rumoașa din ultima săptămînă privind intenția executivului de a crea un minister al informațiilor este un semnal destul de puternic pentru a ne indica o deteriorare rapidă a imaginii României în străinătate.

"Funcționari guvernamentali au fost implicați în tranzacții ilegale, iar anumiți membri importanți și guvernului și ai președintelui au încercat să opreasă investigațiile în cazurile de corupție." Am citat un fragment dintr-o telegramă Associated Press, datată 24 mai. Raptul că între declarațiile din acea vreme ale guvernului și conținutul stîrșii există o mare diferență are desigur o singură explicație: alături de corespondentul agenției de presă străine nu s-a găsit un funcționar competent al Ministerului Informațiilor să-l îndrumă pe ziarist pe calea cea bună.

Înființarea unui minister al informațiilor poate fi o inițiativă demnă de laudă. Mai ales în cazul în care părintii lui își doresc o instituție care să înlesnească libera circulație a informației. Iată un exemplu: "În România, mișcarea fascistă pare a-și fi regăsit un nou și fertil teren. (...) Serviciul Român de Informații este o replică exactă a vechii Securități". Am citat dintr-un articol apărut la data de 24 iunie în "The Wall Street Journal" sub titlu "The ugly face of fascism in Romania".

Am ajuns de curînd în posesia unui document elaborat de serviciul de informații al periodicalului britanic "The Economist". Destinat în special investitorilor care își doresc informații credibile despre situația economică și socială, raportul descrie realitatea românească în termeni fără echivoc: "Neliniștile politice, sindicale și sociale continuă. Opoziția politică este slabă și opinia publică divizată. Presiunile externe vor forța guvernul să continue stabilizarea și reforma (...)".

Politica actualului cabinet este apreciată ca lipsită de consistență, iar previziunile sunt cenușii: nici o creștere a producției pînă în sfîrșitul anului 1994. În schimb, economiștii britanici prognosează o rată a somajului de 15% pînă la sfîrșitul acestui an, în paralel cu scăderea puterii de cumpărare.

Cu toate bunele intenții afișate de autorități, adevărată stare de lucruri este cunoscută: "90% din industrie este încă în mîinile statului. Se manifestă o puternică opoziție la restrucțuire și proprietate străină, iar privatizarea de masă nu a avut impact, fiind împinsă în afară atenției imediate."

În încercarea de a capta interesul investitorilor străini, executivul pare a fi ales pînă acum calea cea mai bătută: propaganda. Din plantele noastre promotionale, străinii pot afla cam aceleași lucruri pe care le învățau copiii de clasa a patra la orele de istorie din vremea regășatului.

Raptul că forță de muncă este ieftină și relativ bine instruită este puțin relevant, în contextul în care același lucru este valabil în mai toate celelalte țări est-europene. Același raport al revistei "The Economist" indică în lipsă schimbării în structurile legale și bancare principala motiv al nivelului redus al investițiilor străine.

Privit din acest punct de vedere, demersul executivului pare logic. El nu poate renunța la controlul asupra economiei, și în același timp are nevoie de bani din străinătate, bani care s-o țină în funcțione. Astfel că singura soluție, potrivită căreacum specificului național, este păcăleala.

Priuță din punct de vedere instituțional, păcăleala prezintă și alte avantaje. Cheltuite organizat, sub patronajul noului minister, fondurile bugetare nu numai că vor asigura venituri destul de bune editorilor paginilor publicitare ale publicațiilor din Occident. Ele vor da ocazia unor clienți ai regimului, pînă mai ieri nemulțumiți, să-și justifice noile posturi prin redactarea de rapoarte entuziasmate despre producția de realitate pe cap de locuitor.

În fond, analiștii executivului, căi vor mai fi rămas, știu foarte bine că demersurile propagandistice nu au nici o relevanță în afaceri. Fabricarea imaginii României în străinătate este necesară pînă la urmă tot scenei politice interne. Următoarea campanie electorală a naționaliștilor are nevoie de citate favorabile în presa externă, pentru ca explicațiile izolării noastre să fie găsite pînă la urmă tot în comploturi, agențuri, unguri, evrei, diaspora, intelectuali vinduți. În această privință, know-how-ul nostru este de cea mai bună calitate.

ILIE ȘERBĂNESCU

La urgențele economiei o Alternativă cam subțire

Aspera controversă între reprezentanți ai partidelor din Convenția Democratică (CDR) asupra Alternativel de guvernare, propusă chiar de aceasta, demonstrează, dincolo de orice altceva, că ceea ce se dorește a fi o structură închegată a Opoziției nu a fost și poate nici nu va fi mai mult decât o alianță electorală. Cel puțin în ce privește reforma – element cheie al perioadei –, partidele alcătuitoare se află conceptual pe poziții net diferite. Tentativa PL-'93 către un liberalism fără frontiere și fără constringeri, în care statului i se rezerva un rol minimal, iar Banca Națională nu-si mai găseste locul, este greu concilabilă cu abordările moralizante, cu atităna nuanță de stingă, ale PNȚCD. Nu mai puțin importantă este implicația ciocnirii, în aspirația comună către conducerea guvernului, între neînțelegerea sfidătoare a unui nou capitalist, precum dl. Patriciu, și populismul aproape necamouflat al unui rămas salariat, precum dl. Ciumara.

Adăugind veleitarismele de grup și orgolii personale, delimitările în cadrul CDR sunt mult mai pronunțate decât cele dintre taberele considerate moderat-proreformistă și conservator-antireformistă din sinul Puterii. Și, în timp ce acestea din urmă, dacă într-adevăr există, săi oricum să fie unite pentru a se menține la putere și la guverna, fracțiunile din CDR își permit abominabilul lux de a se înfrunta chiar cind săi doar în opoziție. întrebarea firească este ce se va întimpla în cazul unei participări la guvernare, cind va fi vorba de a se împărți posturi? Vor ieși arșice? Și, în orice caz, pe ce platformă se vor găsi forțele politice din cadrul CDR în problema crucială a reformei economice? Caci, dincolo de încarcatura pasională și personală a recentelor confruntări – orgolii rântite ale probabil neconsultatului domn Clumara conducindu-l la contestarea Alternativă și prilejindu-i în replică d-lui Patriciu malitoasa asemuire a acestuia cu fedesenistul Dumitrescu –, documentul CDR, prezentat cu destulă pompa, se dovedește, în cluda unor abordări valoroase și de substanță în promovarea democrației și reformei, destul de subțirel la capitolul urgențelor în plan economic. Nu se poate săi dacă programul guvernamental va fi și aplicat – mai mult ca sigur nu, după cum am arătat în mai multe rânduri –, dar Alternativa CDR este sub nivelul intențional al acestui program, cel puțin în ce privește combaterea inflației ca prioritate numărul 1 a perioadei și soluționarea problemei fundamentale a economiei românești: neviabilitatea unui segment din industrie. Pentru CDR problema respectivă parță nu există, nu se vorbește în clar despre ea, despre intențiiile Opoziției în abordarea acesteia. Ceea ce este inadmisibil la peste trei ani și jumătate de balet contraproductiv "uite reforma, nu-i reformă", care a amplificat inevitabilele dureri sociale și a închis orice perspectivă de însănătoșire economică, tocmai datorită ezitărilor în asanarea economiei de sectorul neviabil al industriei.

Dind dovdă de fier politic, Convenția Democratică și-a făcut cunoscută public, în actualul moment, Alternativa. Asupra actualului moment politic nu trebuie prea mult insistat. Tără este blocată economic și politic de alianță pe care formătuna de guvernămînt – recent rebotezată din FDSN în Partidul Democratice Sociale – a promovat-o cu partide ce, în mod absolut clar, chiar dacă n-ai avea dorință expresă (pe care de fapt o manifestă) de a bloca reforma, nu pot face altceva în practică. Întrucât nu au pregătit ceva serios și articulat să propună în schimb. Dominate de cei în căutarea iluzoriei "căi a treia", PUNR, PRM și PSM au ajuns să se rezume la a spune nu reformei spre o economie capitalistă și a se afișa zgromote și contraproductiv cu critici de pe poziții populiste sau chiar nostalgic comuniste la adresa oricărora asemenea demersuri, inclusiv dacă vin din partea guvernului pe care în principiu îl susțin.

In aceste condiții nu se poate ieși din marasmul existent, neexistând decât perspectiva că acesta să se adinească. Opoziția era firesc să arate, într-un asemenea moment, că are pregătită o alternativă de guvernare și că, dacă toamna va aduce necesara, dar deocamdată doar presupusa, reameștecare a cărăilor politice pentru formarea unei noi majorități parlamentare și, prin consecință, a unui nou executiv, să se știe că Opoziția ar urma să participe de pe aliniamentele solide ale unei concepții clare și operaționale de gestiune a treburilor țării.

Contribuie reducerea impozitelor la stoparea inflației?

În mod pe deplin pertinent, Alternativa fixeză ca obiectiv numărul 1 stoparea creșterii prețurilor. Evident, nu există șansă de însănătoșire economică, iar reforma nu va putea nici să progreseze și nici să fie acceptată social dacă inflația ruinătoare nu i se va pune o astavilă. Ca strategie de stopare a creșterii prețurilor este luată în considerare o abordare liberală și nu una statistică, ceea ce, în condițiile prezente, este nu numai dezirabil, dar de fapt și fără alternativă.

Obiectivul combaterii inflației rămîne însă vorbă goală dacă nu se precizează că de căt și prin ce mijloace ar urma să fie atins, chiar dacă – aşa cum pare a fi în cazul Alternativă CDR nu se vizează aducerea în atenție a unui program economic propriu-zis, ci

mai mult a unui manifest politic. Totuși, Alternativa CDR stă cam subțirel la capitolul strategiei și tacticii concrete de jugulare a inflației. Se prevede o reducere generală a fiscalității, la toate categoriile de impozite (directe, indirekte, taxe vamale). Realismul acestor opțiuni pentru actuala etapă este discutabil. O reducere a fiscalității ar fi periclitantă pentru programele sociale, și așa precare la nivelul posibilităților bugetare prezente. Dar important este altceva. Diminuarea fiscalității poate să urmărească ca obiectiv pe termen lung al promovării unei economii de tip liberal, dar este indoioinic că reprezintă o principală acțiune urgentă pentru stoparea inflației. Alternativa propune introducerea impozitelor pe avere și capital, care constituie într-adevăr elemente strategice ale înaintării spre o economie de piață, dar care de asemenea nu pot face parte dintr-o mijloace de combatere a inflației actuale, ținând cont că puțin de faptul că introducerea acestor impozite implică în prealabil definitivarea regimului titlurilor de proprietate asupra pământului, ca și asupra fondului locativ și activelor productive, cu tot ceea ce presupune aceasta de la atribuirea titlurilor la circulația lor prin vinzare-cumpărare, închiriere, ipotecare, creare a unei piețe a pământului, a valorilor mobiliare și imobiliare etc.

Riscurile îmbietoarei liberalizării a salariilor

Corespond, Alternativa are în vedere înălțarea obstacolelor pentru înființarea băncilor cu capital privat și încreșterea refinanțării preferențiale de către Banca Națională a băncilor cu capital de stat, precum și scoaterea de sub controlul Guvernului a fondurilor de asigurări sociale și de somaj și fructificarea lor autonomă sub formă de investiții. Toate acestea constituie puncte esențiale ale reformei și doar în particular mijloace de luptă și împotriva inflației. Pe un efect antiinflaționist s-ar putea, desigur, conta întrucât pe de-o parte s-ar limita finanțările prin credite neperformante, iar pe de altă parte s-ar bloca folosirea unor resurse extrabugetare pentru acoperirea unor găuri bugetare.

Alternativa se angajează într-o îmbietoare "liberalizare" a salariilor, părind gata să deschidă larg ușa uneia din principalele revendicări împărăști de la atităna confederații sindicale. CDR ar fi trebuit să menționeze însă, chiar dacă în treacăt, ce are în vedere con-

cret, pentru că liberalizarea salariilor – usor de fundamentat prin formula "dacă s-au liberalizat prețurile să se liberalizeze și salariile" – nu înseamnă altceva, practic, decât abandonarea mecanismului indexării. Acest mecanism este, fără indoioial, pur inflaționist, alimentând în cerc vicios cursa prețuri-salarii. Dar, deocamdată, la ratele amețitoare ale inflației este singurul instrument care permite că de către un control al acestora spre a nu se inflama și mai tare și cu care se poate asigura măcar o anumită tolerabilitate socială. E greu de imaginat vreun guvern care să aruncă în față actuală să renunță pur și simplu la acest mecanism fără a pune altul în loc. Or, Alternativa CDR nu face nici o aluzie asupra eventualului înlocuitor.

Industria falimentară într-o ceată inadmisibilă

Pertinent, Alternativa menționează liberalizarea cursului valutar ca factor de gituire a inflației. Numai că, fără o dublare a acțiunii pe plan intern, nu există șansa de a stopa inflația doar prin liberalizarea cursului de schimb extern. Pentru că, datorită defazajului inițial între liberalizarea prețurilor și evasionalizarea cursului valutar, deprecierea internă a leului și devalorizarea sa externă au intrat în cerc vicios, alimentându-se reciproc. Prin efectul de scumpire a importurilor, scăderea cursu-

lui leului doar va accentua inflația internă dacă măsuri ferme de restrințiere a masei monetare, de finanțare neinflaționistă a deficitului bugetar și de promovare fără echivoc a unor dobânzi reale pozitive nu vor fi aplicate concomitent. Din păcate, despre toate acestea nu se pomenește nimic în Alternativa CDR. Lăsată în cecă este anihilarea sursei ultime și fundamentale a inflației românești, fiind legată de întreținerea, prin diferite terapii, a segmentului neviabil al industriei. Costul operațiunii este pus tocmai prin inflație în cîrcea populației. Căci, evident pentru toată lumea, nota de plată este achitată nu de către stat, ci de fapt de către populația contribuabilă la bugetul național. Alternativa CDR se mărginește să prevadă "încetarea subvenționării din impozite a întreprinderilor nerentabile, a creditării pentru stocuri, pierderi și arierate".

Din păcate, dincolo de ceata politică – neexistând cătușii de puțin curajul să se vorbească deschis despre soarta activităților ce nu vor mai fi subvenționate! – este vorba și de o confuzie economică, textul Alternativăi nefăcind dovada avizării de către profesioniști. "Încetarea subvenționării din impozite a întreprinderilor nerentabile" este cea mai nefericită și incorectă formulare posibilă, întrucât grosul subvenționării acestor întreprinderi se face nu în clar de la buget, adică din impozite, ci mascat, prin diferențe de curs valutar, credite fără șanse de rambursare și acceptarea de datorii niciodată achitabile (fals numitele arierate). Formularea pare să interzică tocmai subvenționarea în clar, invitând cel puțin indirect la continuarea subvenționării mascate. În timp ce primul pas spre asanarea structurală a industriei ar fi tocmai trezarea întregii subvenționări în regimul transparentă bugetare cu scopul nedismisual ca întreaga societate să cunoască situația și prin organul legislativ să fie obligată a decide asupra oportunității sustinerii financiare a activităților neviabile la concurență acerbă în materie de alocări bugetare cu educația, ocrotirea sănătății, apărarea națională etc.

Capcana redresării și cartea credibilității

După "stoparea creșterii prețurilor", Alternativa CDR nu ezită să situeze ca obiectiv "redresarea economică și crearea de locuri de muncă", desigur, presupunind măsuri exact de sens contrar, realizarea concomitentă a celor două obiective este improbabilă. În mod justificat speranțele săi investite în privatizare, inclusiv prin atragerea de capital străin. Dar absența oricărrei referiri la soarta ce va fi rezervată întreprinderilor și activităților neviabile și la soluțiile preconizate în materie afectează caracterul operational al Alternativăi CDR și chiar credibilitatea ei. Fără a evidenția o abordare serioasă și concretă funcțională pentru problemele grave economice, sociale și politice ale acestor întreprinderi și activități – cu pondere masivă în ansamblul industriei – Alternativa CDR, incutindu-se să vorbească de "redresarea economică", riscă să cadă în aceeași capcană a sloganurilor populiste ale actualului guvern. Pentru că, în absență măcar a unui început de schimbare în structurile fizice industriale, responsabile de aceste activități nerentabile, o redresare economică nu poate însemna decât o reactivare a acestor structuri, adică de fapt o irosire suplimentară de resurse sau exact ceea ce economia românească trebuie să abandoneze.

Într-o perioadă de confuzie, poziții scăldate, jumătăți de adevăruri și jumătăți de măsuri, Opoziția trebuie să dea oamenilor respectul pe care Puterea actuală nu se învredniceste să-l acorde, atrăgându-le atenția asupra realităților, adoptând poziții clare și acceptând responsabilitatea luării taurului de coarne. Cu cît situația economică se va deteriora mai mult – și cu actuala tehnologie de "uite reforma, nu-i reformă" există chiar o certitudine în acest sens –, cu atit sansa va fi de partea celor care vor renunța la baliverne. Opoziția, chiar și numai ca opozitie, are datoria să joace cartea credibilității.

Săptămîna politică pe scurt

MARTI 27 IULIE

• GUVERNUL INTERVINE ÎN SCAN-DALUL FLOTEI. În schimbul renegotierii unor clauze ale contractului SC Petromin-Forum Maritime, prin care flota să fie readusă în administrarea SC Petromin, dar și pentru ameliorarea situației economice și financiare a societății românești, Guvernul a propus Consiliului de administrație să acordea încheierea unui contract de management pe termen limitat cu Forum. Totodată, în comunicatul Guvernului se mai specifică faptul că societatea grecească s-a declarat de acord cu această propunere.

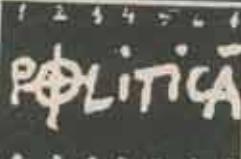
• TIGANII ÎȘI IAU SINGURI APĂRAREA. Partida Romilor a organizat la sediul GDS o conferință de presă cu tema "Rasismul în mass-media". "Presă ar trebui să fie mai responsabilă cind răspindește idei rasiste și incitatoare la ură și violență care sfidează realitatea. Nu numai tiganii fac violuri, crime și tilghiri, ci și românii", a afirmat dl. Răducanu după ce a pus la dispozitia ziaristilor articole din "Evenimentul zilei", "România Mare", "Ora" și "Cronica română", publicați în care "se practică o campanie rasistă împotriva tiganilor".

• EMISIUNE TV LA CEREREA DIRECTORULUI. Televiziunea Română a difuzat emisiunea "Justiția la ea acasă", realizată, conform "Evenimentului zilei", la cererea lui Paul Everac. Emisiunea Aureliu Tescaru, programată doar cu cîteva ore înainte de difuzarea pe post, a avut ca scop justificarea măsurii luate de Petre Ninu de demitere a d-lui Cornelius Turianu, fostul președinte al TMB. Aceasta nu a fost invitat să participe la emisiunea ai cărei protagonisti au fost Petre Ninu și judecătoarea Gabriela Bărsan.

MIERCURI 28 IULIE

• ULTIMA TRANŞĂ DE LA FML. "Nu vom injecta capital într-un mediu economic instabil, atins de o finală rată a inflației" a declarat d-na Arnaud Hartmann, reprezentantul Băncii Mondiale în țara noastră. Valoarea totală a imprumutului acordat era de 400 milioane dolari, iar ultima tranșă ar fi trebuit să aducă României 150 milioane dolari. FMI și-a amflat, la rîndul său, tranșele de împrumut, din motive asemănătoare. Ulterior, d-na Hartmann a indulcit tonul declaratiei, arătînd că nu s-a întreprins nimic oficial în acest sens.

• OFICIAL, SEMIȘEC CU FMI. Încercînd să-convincă pe ziaristi că negocierile cu FMI nu se află în impas, dl. Mugur Isărescu a spus într-o conferință de presă că acestea "au fost cel mult un semieșec sau un semiprogres". El a mai anunțat și unele măsuri pe care BNR și executivul le vor luce pentru a satisface unele exigențe ale FMI. Astfel, începînd cu această săptămînă, băncile comerciale vor obține de la BNR sume solicitate prin licitație. În urma licitațiilor se va stabili și dobînda, care în acest fel nu va mai fi dictată administrativ. În cazul în care cererea va fi mai mare decît oferta, dobînzile vor crește peste nivelul de 70%. Dobînda plătită de bănci va crește și ea – în scopul stimulării depunerilor. Dl. Isărescu a mai arătat că România pregătește pentru negocierile din septembrie cu FMI un pachet de măsuri vizînd cinci domenii de activitate: politica fiscală, arieratele,

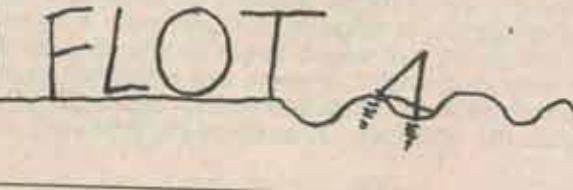

Transporturilor, deputatul PD (FSN) Traian Băsescu. Obiectul audierilor l-a constituit afacerea Airbus, dar și situația celor 24 de nave vindute în 1990, cînd T. Băsescu nu era încă ministru. Discuția nu a fost finalizată oficial. Mai merită menționat că din comisie au lipsit reprezentanții Opoziției.

JOI 29 IULIE

• SALARII MARI PENTRU SUBTERAN. Minerii din Valea Jiului au început lucru și au ocupat curtea Regiei Autonome a Huilei. Principala nemulțumire a minerilor vizează grila de salarizare a celor ce lucrează în subteran. Ei au cerut de asemenea desființarea Ligii Sindicatelor, demiterea conducerii RAH, iar persoanelor care lucrează în sectorul privat să nu li se mai dea dreptul să fie și salariați ai minerilor. În București, Miron Cosma și alți lideri ai minerilor au purtat negocieri cu reprezentanții Guvernului. După încheierea întîlnirii de la Palatul Victoria, executivul a remis presei un comunicat în care se specifică faptul că revendicările minerilor nu au fost acceptate deoarece "nivelele de salarii depășesc cu mult posibilitățile financiare ale RAH și implicit ale bugetului de stat, acest sector fiind subvenționat de la buget. Ne referim la nivele de salarii brute", se arată în comunicat, "salarii care din datele prezentate ajung pentru unele categorii de personal din subteran la peste 500 de mii de lei lunari".

• GRECUL A ÎNTELES ALTFEL. Deși Guvernul român declarase că Stelios Katounis, patronul firmei

Forum Maritime, a fost de acord cu propunerea de semnare a unui contract de management în schimbul renegotierii anumitor clauze din contract, armatorul grec a afirmat într-un interviu acordat postului de radio BBC că nimeni nu l-a contactat în acest sens. Întrebăt dacă va renunța la Petromin, Stelios Katounis a răspuns că va continua să se occupe de această societate deoarece nu intenționează să se retragă din afacere și nici să renunte la cota de participare de 51% din capitalul social. Cît despre contractul de management, dl. Katounis a declarat că nu înțelege ce poate să însemne acest lucru, avînd în vedere că el detine majoritatea acțiunilor și deci este normal să se occupe de management fără a fi necesar un contract special pentru asta.

• Andrei Potcoavă, senator PL-1993, membru al Comisiei de anchetă a cazurilor de corupție, a făcut o declarație potrivit căreia senatorul PDSR Romul Vînă, președintele Comisiei, sabotează lucrările acesteia. În plus, în declarație se arată că "se încearcă blocarea cercetării cazurilor de corupție semnalate de generalul Florică prin introducerea unor noi cazuri, care nu fac parte din subiectele ce au dus la constituirea acestei comisii".

VINERI 30 IULIE

• DEMNITARI CURÂȚI ÎN FAȚA JUSTIȚIEI. Parchetul General, secția de urmărire penală și criministică, prin rezoluția din data de 26 iulie 1993, a dispus începerea urmăririi penale sub aspectul săvîrșirii infracțiunilor de abuz în serviciu și luare de mită în ceea ce li privește pe Georgeescu Florin, ministru Finanțelor, Popa Ioan Mihai și Gorcea Emil, secretari de stat în același minister. Procurorul General al României, dl. Vasile Manea Drăgulin, a arătat că se continuă cercetările și în legătură cu celelalte persoane despre care s-au făcut afirmații de corupție de către generalul Gheorghe Florică, șef al Gărzii Financiare, și adjuncțul său, Radu Hortopan.

• CDR LUPTĂ PENTRU BUGETELE LOCALE. În cadrul sedinței Comitetului Executiv al Convenției Democrate din România s-au abordat, în special, probleme legate de administrația locală și activitatea parlamentară. În viziunea CDR, prioritatea pentru perioada următoare o constituie promovarea proiectului de lege privind bugetele locale, în fapt o variantă îmbunătățită a proiectului depus de PL-1993 în Camera Deputaților. Convenția și-a anunțat intenția de a înainta această propunere legislativă direct în sedința comună a Camerelor reunite, în următoarea sesiune parlamentară. Tot în această ședință, deputatul PNCD Ion Diaconescu a negat eventualitatea oricarei alianțe între partidul său și PDSR (FDSN).

• PDSR E DISPUS SÂT TOT GUVERNEZU. În cadrul conferinței de presă a PDSR, dl. Doru Ioan Tărâculă a precizat pozitia sa față de o remaniere guvernamentală declarînd că se poate merge în continuare cu un guvern PSDR, avînd forță umană necesară în acest sens. Următorul subiect abordat a fost corupția, arătîndu-se că nu s-a început urmărirea penală împotriva dl-or Florin Georgeescu, Ioan Mihai Popa și Eugen Cornelius Gorcea, aceștia avînd posibilitatea de a se adresa organelor statului pentru despăgubiri de ordin moral și material în urma acuzațiilor de abuz și luare de mită.

izolarea întreprinderilor cu pierderi, politica monetară, politica cursului de schimb. Dl. Mișu Negrițoiu, afiat în dizgrație (înlocuirea sa a fost respusă în discuție, se pare, de premierul Văcăroiu), nu a participat la această întîlnire cu presa.

• PRIVATIZAREA MERGE ÎNAINTE. Fondul Proprietății de Stat a prezentat presei modul de funcționare a Comitetului de Restructurare, a cărui activitate, a spus dl. Sorin Dimitriu, președintele acestui organism, trebuie să fie liberă de orice intervenție. Comitetul a selectat pentru început 30 de societăți financiare care urmează să fie supravegheate în funcție de scopul urmărit – restrukturare și privatizare sau lichidare. Volumul capitalului social al societăților comerciale privatizate de către FPS a ajuns la valoarea de 10 miliarde lei. Mai concret, s-au vindut pînă acum 1,5 milioane acțiuni la 18.000 de salariați, prețul acțiunilor fiind de 311 milioane lei.

• DEMILITARIZAREA INTERNELOR. Comisia de apărare a Camerei Deputaților a analizat proiectul de lege privind demilitarizarea Ministerului de Interne. Punctul de vedere oficial al MI a fost acela că un asemenea lucru nu este de dorit în momente de criză. În schimb, membrii Comisiei parlamentare au pledat împotriva unei asemenea atitudini. Discuțiile vor fi reluate după ce se va prezenta organograma Poliției. Reamintim că demilitarizarea forțelor Ministerului de Interne este una din condițiile pentru acceptarea României în Consiliul European.

• T. BĂSESCU LA ANCHETA. Comisia de anchetă a cazurilor de corupție l-a audiat pe fostul ministru al

SÎMBĂTĂ 31 IULIE

• JANA FĂRĂ PREJUDECĂȚI. Cu doar cîteva minute înainte de sfîrșitul primei părți a emisiunii "Ora 25 – Tranzit TV", d-na Jana Gheorghiu, realizatoarea și prezentatoarea acestui program, a anunțat că-si va da demisia din Televiziunea Română. Principalul motiv invocat a fost faptul că TVR a devenit o instituție care a primit comanda "la stingă-mprejur".

DUMINICĂ 1 AUGUST

• PAC ÎN UDE VIA PARIS. Dl. Nicolae Manolescu, președintele Partidului Alianței Civice, s-a întors de la Paris, unde a avut întrevederi cu oameni politici francezi. Scopul principal al vizitei a constat în stabilirea de contacte cu noua echipă guvernamentală de dreapta, dar totodată s-au purtat discuții cu oficiali din Ministerul de Externe al Franței și din administrația locală. S-a depus, de asemenea, o cerere de primire a PAC în cadrul Uniunii Democrate Europene (UDE).

LUNI 2 AUGUST

• GREVĂ ÎN VALEA JIULUI. De astăzi, începînd cu ora 6.00 a.m., minerii din Valea Jiului au intrat în grevă generală. Această acțiune de protest a fost hotărâtă de liderii de sindicat ca urmare a refuzului reprezentanților Guvernului de a veni la Petroșani pentru discuții salariale. Anterior, ministru Industrilor, dl. Dumitru Popescu, a dat publicitatea unui comunicat în care "dispun ca directorul general să se prezinte la minister luni 2 august, pentru prezentarea concluziilor privind încadrarea în alocațiile bugetare stabilite și pentru a analiza, în continuare, modul de finalizare a negocierilor".

• În continuarea turneului întreprins în America Latină, președintele Ion Iliescu sosetește în Chile, după vizite anterioare în Argentina și Uruguay.

• Întîlnirea de la Ministerul Industrilor nu a mai avut loc, dl. Benone Costinas, directorul Regiei Autonome a Huilei, neprezentându-se la minister. Nu se știe precis dacă dl. Costinaș a fost impiedicat de minerii să vină la București sau dacă el nu a venit în semn de solidaritate cu greva declanșată în Valea Jiului. Între timp, Miron Cosma a expediat Guvernului un fax prin care primul-ministru Nicolae Văcăroiu era invitat să vină personal în Valea Jiului. În fax se arată: "Minerii de la toate unitățile miniere, preparatorii și alte categorii socio-profesionale din RAH vă solicita deplasarea în Valea Jiului, la Petroșani, considerind că sunteți singurul în măsură să stingăți acest conflict de muncă gerierat artificial de inconsecvența unora dintre miniștrii dvs.". De asemenea, faxul precizează că Federația Ligii Sindicatelor Mecanicilor de Locomotive SNCFR, sindicatele din comertul timișorean și sindicatele din Federația Minieră Lignitul urmează să declanșeze grevă generală la toate sindicatele din componenta Confederatiei.

• Primul-ministru Nicolae Văcăroiu a acordat un interviu postului de radio național, în care explică refuzul său de a da curs invitației de a se duce în Valea Jiului: "Prezența primului-ministru în Valea Jiului ar fi utilă în cazul în care el ar avea ocazia unei plusări a ceea ce am convenit la București. Or, acest lucru nu este posibil la ora actuală întrucât nu dispunem de astfel de surse suplimentare, dar în același timp am crea niște discrepanțe în ce privește salariazarea". După difuzarea interviului primului-ministru, Miron Cosma a anunțat pe mineri că a solicitat intervenția lui Oliviu Gherman, președintele Senatului (dl. Gherman a preluat prerogativele președintelui pe timpul absenței acestuia din țară), pe lîngă executiv pentru rezolvarea revendicărilor grevistilor. Liderul minerilor din Valea Jiului a cerut tuturor sindicatelor din țară să se solidarizeze cu grevistii.

Într-o scurtă conferință de presă, Miron Cosma a declarat că atît el cît și ceilalți lideri ai minerilor sunt împotriva unei eventuale deplasări la București.

La rîndul său, Dumitru Popescu, ministru Industrilor, a trimis lui Miron Cosma un fax în care se afirmă: "Răspunderea pentru declansarea grevei generale înfață de a avea loc întîlnirea de la Ministerul Industrilor revine integral Confederației Sindicatelor Miniere din România". Dl. Popescu avertizează că o repartiție a subvențiilor, în principal pentru creșterea salarială, nu este rațională și, în perspectiva anilor viitori, contravine intereselor Regiei.

• Seară, Miron Cosma a afirmat în față grevistilor că răspunderea pentru pierderile economice datorate grevei aparține exclusiv premierului Văcăroiu. Cosma l-a acuzat pe primul-ministru că prin declarațiile făcute a instigat celelalte categorii profesionale împotriva minerilor.

• De-acum săptămînala conferință de presă a deputatului PD (FSN), Traian Băsescu, a abordat tot problemele generate de contractul Petromin-Forum Maritime. S-a afirmat că raportul preliminar al Comisiei parlamentare de anchetă a situației flotei românești servește de fapt Guvernului, pe care încearcă să-l scoată cu față curată. De asemenea, dl. Băsescu a arătat că nu este de acord cu realizarea unui contract de management cu firma d-lui Katounis și a mai afirmat că în realitate "afacerea este de aici, nu din Grecia".

MARTI 3 AUGUST

• Printr-o stație de amplificare, Sindicatul Liber din RTVR va difuza începînd de azi, în incinta Televiziunii, un mesaj în care se cere: lui Paul Everac să părăsească imediat instituția. Însotit de Emilian Valeriu, Al. Popescu, Rodica Beclanu, Aurelia Tescaru, Cornelius Roșianu; d-lui Eugen Preda, vicepreședinte al RTV, să-și asume prerogativele de președinte al instituției; Parlamentului adoptarea în procedură de urgență a legii privind organizarea și funcționarea Radioului și Televiziunii.

ACTUALITATE

24

TIA ȘERBĂnescu

O demisie în direct

Simbătă 31 iulie, în direct și la ora aproape de vîrf, doamna Jana Gheorghiu și-a anunțat demisia din TV. Motivația acestui gest este strict politică și se datorează, conform propriei declarării, miscării "de stînga-mprejur" a instituției, miscare patronată cu energie de dl. Paul Everac. "Cineva trebuie să rupă pisica-n două" a adăugat d-na Jana Gheorghiu. Nu e de mult un secret că sub conducerea lui Paul Everac Televiziunea nu numai că și-a apăsat poziția de stînga și și-a "oficializat" postura de megafon al Puterii, dar a intrat și într-o brambură în "organizația" pe care numai mintea încilicită a directorului Everac o putea realiza cu atită succés.

Pentru a putea scoate din cadru pe cei cîțiva profesioniști care și onorau – în limitele unei "ilegalități" – meseria și pentru a putea promova figurile insipide și obediente care-i sint pe plac, Paul Everac a zăpăcit toate departamentele cu o incoerență pe care numai tabletele sale o mai egalează. Performanța d-lui Everac e atât de socantă încît, prin comparație, pînă și d-l. Răzvan Theodorescu, predecesorul său, hulit la vremea lui, s-a simțit dator să o sanctioneze.

Si așa am ajuns la situația "de aur", cind schimbările se făceau de așa natură încît aproape că-l regretai pe cel dinainte. Concurența între competențele de partid era astfel organizată încît dacă un director era ticălos, cind, în fine, era schimbat, înlocuitorul său trebuia să fie neapărat și ticălos, și prost.

Dacă, în fine, și acesta era pînă la urmă dislocat, urmașul era sigur și ticălos, și prost, și nebun. Încet-încet, ne regăsim moravurile. Schimbările de directori de la TV – instituție cu atita ecou și, practic, detinătoarea "monopolului" de informație vizuală – indică perfect gradul de închidere suferit de societatea românească după revoluție: A.D. Munteanu-R. Theodorescu-Paul Everac. Simpla citare a acestor nume (ca și rememorarea evoluției acestora) surprinde destul de exact deteriorarea ideii de obiectivitate și surparea progresivă a speranțelor de reabilitare a Televiziunii.

Nici nu-i de mirare că după anunțarea demisiei d-nei Jana Gheorghiu pe micul ecran n-a urmat nici o reacție. Era, totuși, o premieră absolută. Orice televiziune din lume ar fi "sărît" pe subiect.

Realizatorii care împărtășeau aceeași părere cu Jana Gheorghiu, ca și cei care o dezavauau, să-ar fi întîlnit instantaneu într-o scurtă emisiune pentru a comenta evenimentul. S-ar fi rupt, poate, încă o pisică în două.

Dar la noi, vorba poetului, la noi sunt codri verzi de brad, așa că Televiziunea și-a urmat cursul dinainte înregistrat pe peliculă – căci emisiunile în direct s-au tot dus – și d-l. Everac, cel vizat direct în motivația demisiei, și-a prezentat editorialul din ce în ce mai handicapă. Cu mare greutate se mai înțelege despre ce e vorba în textele d-lui Everac, iar cind totuși se înțelege ceva, înțelesul te lasă perplex.

Pentru că descoperi că "dramaturgul, scriitorul, publicistul" d-lui Iliescu e complet analfabet în materie de educație estetică. Ultima secretie a directorului TV a fost o adevărată paradă în acest sens.

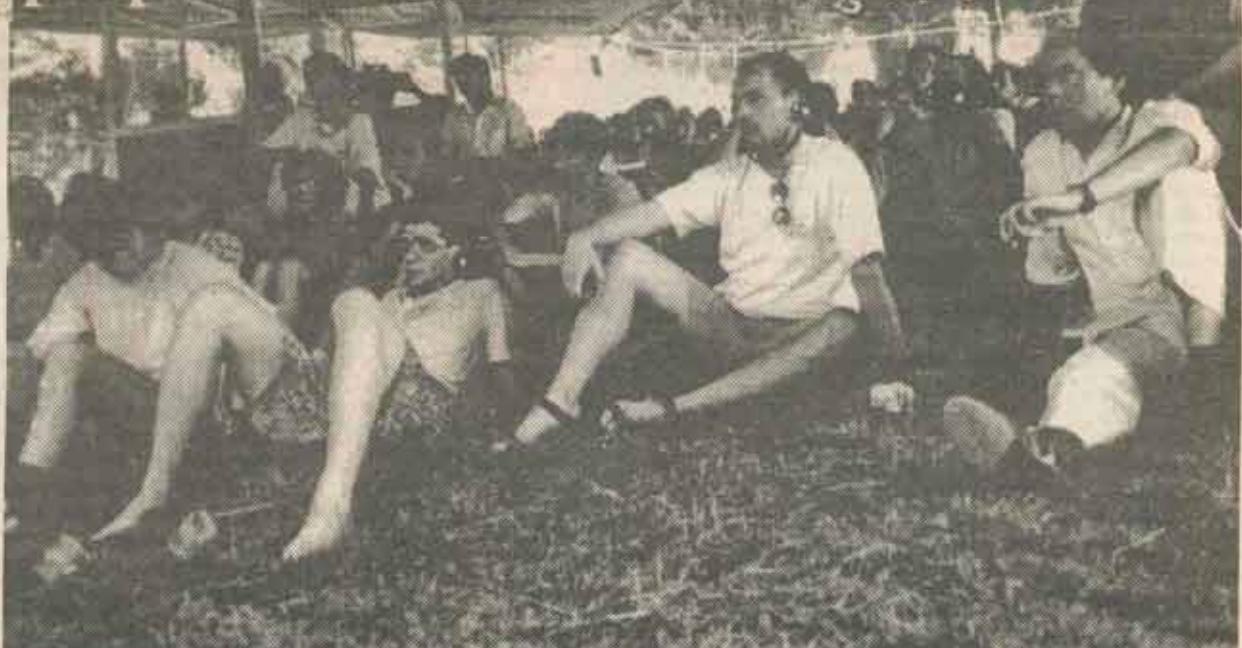
Astfel, după ce s-a plimbat "prin cele străinătăți" și a constatat – cam enervat – că toate "mergeau ca ceasul" și că Europa e plină de "chichirezuri electronice", dramaturgul a observat – cu satisfacție – și o lipsă îngrozitoare: duhul. "Duhul nu prea venea" întrucât "era strîmtorat" de atita electronică. În consecință, "degeaba are Europa acum de toate; de unde-l scoate pe noul Wagner, pe noul Goethe, pe noul Pascal?" să intrebă nemulțumit d-l. Everac.

Absenta lui Wagner l-a persecutat, de altfel, pe tot parcursul rostirii. Ce-o fi invitată d-l. Everac în "universitățile sale" (vorba lui Gorki) nu se știe, de vreme ce leagă performantele tehnice de absența genilor! Stabilirea unei relații mecanice între descoperirile științifice și apariția genilor artistice nu numai că demonstrează că de rudimentară e "gîndirea" d-lui director, dar și o punte și în pericol. Întrucât aplicând-o la fel de mecanic precum din sfîrșitul descoperi că echivalentul ei în nivelul tehnic părea depășită înțărăcopul sau lămpășul. În fine, mare noroc pe noi că nu merge nimic "ca ceasul". În felul acesta ne păstrăm intacte șansele de a apărea duhul. O parte din el a și apărut, căci duminică 1 august, odată cu noile prețuri la transportul în comun, a reîntrat în vigoare și d-na Gabriela Neagu-Tudor, trecută cîndva

în rezervă în urma criticilor acumulate. Proaspăt recuperată de duhul d-lui Everac, aceasta a prezentat singură toată emisiunea de "Actualitate", impresionând prin recitarea fără greșeală (dacă nu cumva avea un nișă în față) a unui și întreg de cifre reprezentând sumele depuse și pierdute la jocurile de întrajutorare din județul Prahova. Telespectatorii, în schimb, văzind surpriza au trăit o clipă de panică: dacă, Doamne ferește, se întoarce și răposatul?

Semne prevestitoare sunt destul de emisiunea contra d-lui Turianu, organizată după cursul scurt, și, firește, neurmătoare de nici un drept la replică; prestația ministrului Golu, căruia nu îl mai lipsea decit celebra mesă a Suzanicii Gădei; patriarhul Teoctist binecuvîntind promoțiile de ofiteri într-un ritual mimind credință; Mireea Albulescu tăind panglica umbilicală – în proză, nu în versuri ca înainte – a festivalurilor de folclor; și multe alte lanuri "care mîrosă și pînă caldă". Dintre puținele excepții de la regulă am putea cita dialogul cu d-l. Nicolae Balotă (realizat de d-na Sanda Vișan în februarie), căruia i-au trebuit săse luni să treacă vîmile pînă la ecran, și momentul tulburător realizat de marea actriță Stela Popescu evocînd circul grotesc în care trăim. În rest, vorba cupletului doamnei Stela Popescu: "Aceeasi Jeanette cu altă pălărie, / Aceeași omiță în altă farfurie". Telespectatorilor nu le rămîne decit să admire aproape zilnic cojile.

La Balvanyos, sub pînza unui cort, pe iarbă, tinerii maghiari și români propun un model de convietuire

Nu m-au intimidat niciodată avertismentele naționaliștilor extremiști cum că ungurii – și, în special secuii – umblă cu cutiul întră dinții. Si, pentru că nu am fost niciodată convinsă de pericolul maghiar clamat de V.C. Tudor și ai săi, nu am înțeles de ce Puterea instalată în București după alegerile din toamna lui '92 și-a găsit alișă tocmai în naționaliști extremiști de la PRM și PUNR. Totodată, în ciuda precizărilor ulterioare, afirmația de felul celei a lui Tókés László referitoare la purificarea etnică din România mi s-au părut nu doar șocante, ci de-a dreptul neadevărate.

În acești aproape patru ani de libertate, nici Puterea nici Opoziția nu au făcut eforturi concrete de a netezii asperitățile dintre minoritatea maghiară și majoritatea românească din Ardeal. Mai mult, pentru a se consolida, Puterea și-a înșurât naționalismul ca pe un instrument prea bine verificat de Ceaușescu, iar Opoziția, crispata de puținătatea voturilor, s-a mulțumit cu declarări.

Tocmai de aceea, tabăra de la Balvanyos ar putea reprezenta modelul nu-doar al dezbatelerilor pe tema tranziției spre democrație, ci chiar modelul unei viitoruri într-un același spațiu.

"Ideeia inițială a acestei tabere – precizează Smaranda Enache, președinte al Ligii Pro-Europa – a apărut acum patru ani. Se încerca reunirea tinerilor din această zonă pentru a discuta împreună probleme ale tranziției. Inițiativa a apartinut FIDESZ-ului din Ungaria, iar Liga Pro-Europa, Organizația Tinerilor Maghiari din România și Partidul Alianței Civice au devenit parteneri în realizarea acestui proiect. La început au fost foarte mulți participanți maghiari, dar în timp proporția s-a schimbat, avînd o evoluție fericită: avem acum reprezentanți din aproape toate organizațiile de tineret ale partidelor din România."

Într subiectele discutate anul acesta la Balvanyos – integrarea României în Europa, doctrine, probleme economice ale tranziției, raporturile dintre CDR și UDMR –, acesta din urmă a suscitat cele mai interesante dezbateri. Liderii UDMR, Tókés László și Markó Béla, au anunțat că este necesară clarificarea relației CDR cu UDMR. În programul CDR nu există nici măcar un rînd privind problema minorităților, iar mersul împreună presupune definirea clară a pozițiilor: ce vrem unii de la alții. Valentin Gabrielescu, vicepreședinte al PNTCD (partid care, cum se știe,

domină Convenția), a reamintit poziția partidului său ca adversar nefnduplicat al comunismului. "Ceea ce ține CDR este chiar lupta împotriva comunismului" a afirmat d-l. Gabrielescu, lăsind să se înțeleagă faptul că, după ce comuniștii vor fi înfrânti (cum?), iar democrația va fi instalată, se va rezolva și problema minorităților. Dar, a precizat Markó Béla, președintele UDMR, "se creează o capcană atunci cînd partidele politice din Opoziție apelează la naționalismul alegătorilor pentru a obține voturi, pentru că naționalismul este tocmai instrumentul de lucru al comuniștilor. Democrația nu se poate stabili și fără rezolvarea problemei minorităților".

Stilul mult prea colocvial al lui Valentin Gabrielescu ("jur cu mină pe cruce", "dacă nu aveți fragi, mîncă mure" etc.) nu prea a convins. Nici promisiunile (resimtite ca pur electorale) lansate de vicepreședintele PNTCD: "dacă vom lua puterea, vom crea un minister al minorităților".

La Balvanyos erau așteptați pentru dezbaterea acestei chestiuni Emil Constantinescu, Cornelius Coposu, Nicolae Manolescu. Ei nu au venit pentru că tabăra s-a suprapus pe vizita președintelui Italiei la București și pe manifestările de la Ilieni.

"Acest tip de întîlniri cu totul și cu totul neconformiste – a precizat Smaranda Enache – sunt, cred eu, un bun prilej pentru politicienii români de a lăsa pulsul unui tineret pe care îl consideră apărat și dezinteresat. Ei bine, așa cum s-a văzut, ei ar putea avea surprize."

Tabere ca aceea de la Balvanyos există și în Polonia, Ungaria, Ucraina.

"Ceea ce pe noi, organizatorii, ne preocupă – a adăugat Smaranda Enache – este că, începînd de la anul, această tabără să poată să aibă o dimensiune și mai internațională. Acum suntem prezenți aici tineri din România, Ungaria și Germania. Anul trecut, cel puțin din punctul de vedere al referenților, participarea internațională a fost mult mai bună. Mă gîndesc dacă n-ar fi timpul să lansăm niște teme de concurs pe subiectele care vor fi dezbatute anul viitor, astfel încît, în afară de experti, să apară și comunicări ale tinerilor. Totodată, poate ar fi util să invităm și personalități care să aibă alte puncte de vedere – mă gîndesc la liderii Vrei Românești."

Cu alte cuvinte, Balvanyos/Edition a V-a se pregătește de acum.

RODICA PAI

De la "Cine îmi dă apartament?"

Cu ani în urmă, arhitect începător pornit pe reconstrucția lumii, am coborit pentru patru săptămâni în Infern. Ape vaste lăsaseră sate întregi, recolta, animale, ilvezi, bătrâni, copii. Într-un peisaj dantesc, de o linie impecabilă acum, numai bisericile mai erau în picioare pe mici morțicule unde fuseseră aşezate cu secole în urmă. Iar eu pierdeam treptat elovența și argumentele în fața unor oameni tăcuți, sumbri, impletiriți: nu putea fi vorba de nici un fel de "sistematizare", de nici un fel de "rationalizare", de nici un fel de mutare, nici macar cu 20 de metri, pe un platou evident ocolit de apă.

Locuința și locuirea

Locuința și locuirea, în mod special locuirea urbană, sunt și vor rămâne, probabil pentru multă vreme, principalele probleme ale arhitectilor de oriunde și oricând. Categoriile de probleme care se leagă de acest subiect sunt generale și mult prea complexe pentru a fi expuse în cîteva rînduri.

Din acest motiv am să incerc să mă refer numai la cîteva aspecte pe care le consider atât specifice, cât și foarte acute, pentru noi, în acest moment.

1. Am sustinut, de cîte ori am avut ocazia, că suferința pe care "lucrările" perioadei Ceaușescu au provocat-o orașului nu constă numai în demolarea monumentelor (pierdere cumplită, pentru că anulează mărturiile unei istorii), ci, mai ales, în distrugerea sau desființarea vieții urbane la nivelul ei inițial.

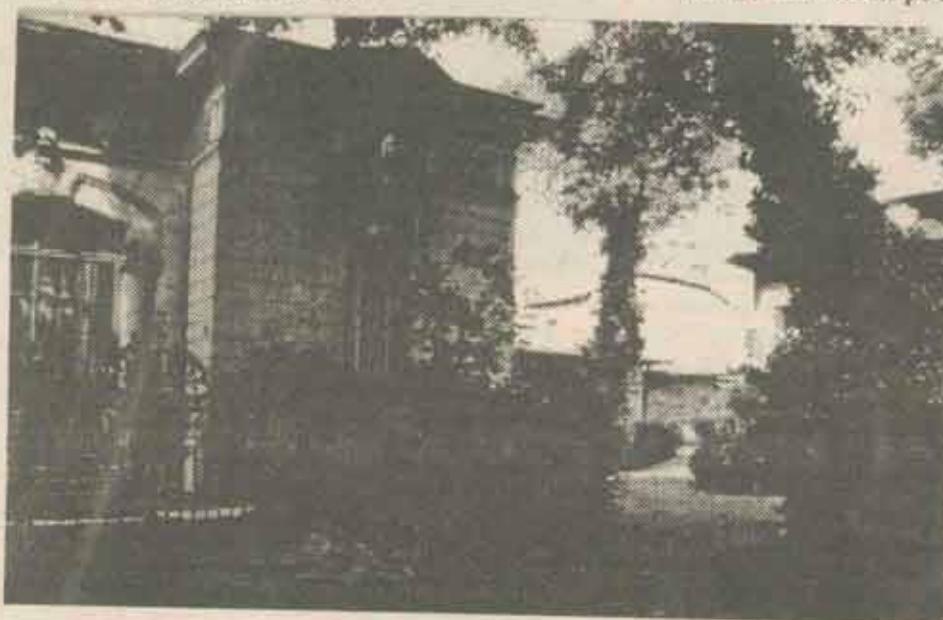
Or, acesta este nivelul la care locuirea urbană – aceea funcționare complexă și misterioasă – se țese în timp în jurul unor relații cotidiene legate de proximitatea imediată a locuinței. Este nivelul la care acestea favorizează închegarea unei ordini de grupare a locuințelor, a unei "forme urbane" specifice, a unor tipologii de locuire. Este primul nivel la care interfeța intima dintre "construit" și "trăit" se integrează în organismul urban. Este fondul orașului, care îi conferă atmosferă și specificitate, dar este și locul în care se creează aderența cetățeanului la mediul său construit.

2. De aceea, problema locuinței urbane, abordată prin prisma locuirii, nu se poate referi numai la unitatea locativă, de orice tip ar fi ea (locuință individuală sau apartament într-un bloc), ci, în aceeași măsură, și la modul în care locuințele se grupează.

Se pot aduce nenumărate și diverse argumente care să susțină această afirmație, de la faptul că două locuințe identice (ca suprafață, dispoziție interioară, grad de confort, amplasament în oraș etc.) pot fi considerate diferite, și apreciate ca atare de către utilizatorii lor, în funcție de forma urbană în care se grupează, pînă la chestiunea pe care orice profesionist a experimentat-o, că organizarea interioară a unei locuințe este dependentă de formula de grupare.

Se poate vorbi despre un fel de presiune a exteriorului imediat asupra interiorului locuinței, care să-a exercitat sub diverse forme în toate tipurile de oraș istoric constituit.

3. Mișcarea Modernă a inițiat, încă din primele decenii ale secolului, un studiu rațional al locuinței pornind de la nevoie elementare individuale (acele "nevoi-tip pentru omul-tip", la care se referă Le Corbusier), un nou demers de proiectare orientat "științific" de la interior (echipament, spațiu ergonomic, locuință minimală, imobil) spre exterior.

În virtutea pertinenței acestui demers, s-a putut rezolva o reală criză locativă acută cu accente de tragicism subuman, ceea ce reprezintă una dintre mariile realități ale epocii moderne. S-ar putea chiar afirma că nu s-a mai inventat nimic esențial în această privință după Bauhaus.

În schimb, opțiunea de avangardă pentru un spațiu urban deschis expandat, în care se implantează mariile volume pure ale imobilelor, rupe în mod transant acea relație biunivocă interior-exterior a locuirii în oricare formă urbană tradițională. De altfel, acest spațiu devine haotic și în nici un caz nu mai are forță necesară pentru a exercita o presiune valabilă.

Cu orice risc, casa fiecărula trebuie să își reia locul exact, care era numai al său și pentru vecie.

Acesta este punctul de plecare al discuției pe care o deschidem despre locuință, locuire și destinul ei în oraș. În numere viitoare, opinile lansate astăzi vor fi continuate prin contribuții profesorilor arhitecți Mihai Caffé, Stefan Lungu, Pierre von Meis, care vor adăuga dezbateleri proiectele și scenariile lor.

Iar imaginile alese încearcă să sugereze că apartamentul în bloc nu este singura formă de închegare a comunității de locuire într-un oraș. Și că soluțiile la o problemă ce pare azi insolubilă trebuie căutate împreună de arhitect și de cîtitorul casei sale.

MARIANA CELAC

Arhitecții au aderat mai peste tot la noua formulă. Dar, în vreme ce în Occidentul anilor '50 noua generație de profesioniști începe să reacționeze și să-și reformuleze motivul scopul. În România, Carta de la Atene este folosită pînă în urmă ca o subtilă și perfidă armă ideologică. Aparent este vina arhitectilor. În realitate este probabil una dintre cele mai insidioase forme de manipulare.

Lăsând la o parte faptul că acest subiect merită să fie studiat serios, este cert că generații de arhitecții am pierdut obisnuința de a judeca altfel, că jocul cu mitul formulelor "științifice" infalibile și al determinanților obiective ne-a "condiționat", spre a deveni la rîndul nostru unele ale "condiționării" altora.

Nu am intenția să neg cheștiunile de netăgăduiut privitoare la dependența obiectivă și restrictivă a construcției de locuințe față de numărături și diversi factori. Vreau numai să afirm că răspunsurile arhitecturale la aceleasi determinanțe sunt mult mai variate decât cele care s-au practicat la noi, că aparentele abordări diferite ale spațiului locuirii au fost mai degrabă pervertiri ale unor idei generoase, sau meschine retușuri cosmetice (dovadă eșecul trist al "incintelor" sau al legii străzii și vulgaritatea așa-numitului postmodernism al noilor arterelor).

Or, varietatea de care avem evident nevoie poate veni tocmai dintr-o nouă modalitate de punere a problemei, în termeni de revalorizări bogăției spațiale a formelor urbane tradiționale, pentru găsirea unor formule articulate local, lipsite de vocație globalizantă și care să refacă locuirea urbană.

In anumite privințe, piața liberă nu este mai iertătoare decât totalitarismul; ciștigul este în ultimă instanță putere. Dacă nu vom reacționa la timp, ceea ce să-a distrus va continua, cu alte motive, dar la fel de nociv pentru oraș.

Iar după mine, singura reacție posibilă ar fi o schimbare de optică: o privire mai întîi sensibilă, apoi analitică, asupra a ceea ce a constituit și mai constituie, atât vizibil cât și latent, locuirea urbană, la acel nivel modest, elementar, dar fără de care nu există oraș.

ANA MARIA ZAHARIADE, arhitect

Cum am dorit să locuim

Locatarii, cu bunul lor sămăt, ne-au semnalat de fiecare dată ce ar dori să aibă în locuință lor – un apartament tip, într-un bloc de mare serie –, ce le convine și ce nu corespunde modului de trai al familiei. Am selectat idei și propunerile pe care arhitecții le-au lăsat în considerație transpunindu-le în proiectele pentru clădiri de locuit pe care le elaborau. Dar orice soluție care nu intra în minimul bagaj de cunoștințe al avizatorului – format de-a lungul timpului cu mare străduință a înțelegerii unui domeniu pentru care nu era pregătit profesional – era respinsă, chiar atunci cînd, fără să afecteze efortul economic, îmbunătățea corespondență dintre locuință și cererile, nevoile ocupanților.

Continuăm să facem investigații în rîndul locatarilor. Se observă o schimbare în mentalitatea acestora, o deschătușare, o mai curajoasă exprimare a dorințelor. Aș vrea să menționez unele care mi se par edificatoare. Astfel, lumea dorește o cameră pentru fiecare membru al familiei, pe lîngă camera matrimonială, și mai ales o cameră de zi fără loc de dormit. Dacă și-ar construi ei singuri apartamentul, oamenii ar face un vestibul de formă pătrată – cel mai ușor de amenajat și din, spun ei, senzația de intimitate, de "căldură" la intrarea în locuință. O deschidere generoasă printre un glasvand între vestibul și camera de zi creează o continuitate a spațiului apreciată. Locatarii doresc locuri de depozitare mari, mai ales dulapuri zidite, bine compărtimentate. Bucătăria trebuie să permită un front liniar, cu utilaje casnice, cu un loc de luat masa generos luminat, prelungit cu o terasă destul de mare pentru a adăposti jocul copiilor, ori pentru odihnă, sau o masă cu scaune. Baia cu luminare și ventilare directă și o logie acoperită și închisă fac și ele parte din cerințele

rezultate în grădini.

Interesant e că lumea menționează că disconfort nu atât dimensiunea încăperilor, cît mai ales atmosfera interioară a locuinței dar și a blocului. Și tot la sursele principale de disconfort – poate cea mai gravă – trebuie să fie valabilită prevedea ocuparea camerei de zi de către un membru al familiei. Un apartament de 2 camere a fost atribuit pentru 3 persoane, unul de 3 camere – unei familii cu 4 membri. Din start a fost astfel anulat orice confort de locuire și apartamentul, ca și toate cartierele de blocuri, s-a transformat în dormitoare.

A venit momentul ca numeroasele studii elaborate de sociologi, arhitecți, medici, psihologi despre relațile dintre locatar și locuire să fie dezgropate și citite cu atenție. Locuințele trebuie realizate într-o varietate mare, cu echipamente și grade de confort diferite, și aici cererile viitorilor locatari pot aduce sugestii valabile.

Și în același timp e nevoie de definirea acelei limite minime de la care nu se poate face rabat în proiectarea locuinței și o revizuire rapidă a legislației, pentru a face posibilă diversificarea locuinței precum și ocuparea normală a spațiului în locuințele sociale.

CEZARINA NICOLAU, psiholog

Házna și confort la București

Un om cu casă la curte, casă vagon în Giulești, folosea aproape zilnic cuvîntul hăzna. Nu l-am întrebat niciodată ce înseamnă. M-am obstinat să-i deduc înțelesul din contexte. Cuvîntul mi se părea miezos și mă miram că nimenei nu l-a lăsat în seamă. După o lungă observație directă, pot să afirm că, în sensul în care îl folosea Costică, hăzna numea o stare de bine pe care o cunoști atunci cînd, stăpîn pe timpul tău, pe locul și lucrul tău, fac ce este firesc să faci. Hăzna este numai a

la "Vreau să îmi fac o casă!"

ta, confortul al tuturor.

Vorbim de confort cind sunt intrunite conditiile pe care le reclamă animalul din om ca să zică, la fel ca Iacob, iar e bine. Atîtea grade, atîtă umiditate, atîtă lumină; se măsoară bătăile inimii, se testează sistemul nervos. Dacă ești un animal mai friguros sau mai călduros, te privescă. Lucrurile nu sunt atît de simple dacă avem în vedere sintagme de tipul: "tot confortul", "confort sporit", "confort sufletesc", la prima vedere lipsite de sens, dar care exprimă aspirații părții din om care mai vrea ceva, după ce animalul s-a declarat mulțumit.

Cind te gîndești la istoria umanității luind ca repere hâzna și confortul, observi un ciștin constant pe fondul unei pierderi uriașe. La fel în alte părți ale lumii, ciștinul cu pagubă s-a produs și la București. Exagerez zînd că de la astăzi nu se trag toate. Să refuz să răspund la întrebări de felul: ai fi preferat să rămână Bucureștiul un oraș înecat în praf, noroi și vîi, cu vaci care pasc lîngă Universitate, cu case vagon insalubre, luminat de masalagii și călcăt de lupi, inundat de apele murdare ale Dâmboviței și aşa mai departe? Cine ar putea să răspundă afirmativ la o asemenea întrebare?! Cu atît mai mult cu cit iritarea mea este provocată nu de schimbarea în sine, ci de lipsa de socoteală cu care se petrece ea. Cind unul dintre ei pleacă la drum, rușii obisnuiau să se așzeze o clipă în jurul mesei. În anii '60-'70, cind oamenii, de bunăvoie, își lăsau hâzna pentru a ciștiga confortul de bloc, căci dintre ei s-au așezat în jurul mesei ca să facă repede o socoteală: de acum n-o să mai am magazine, pod, pivniță – trebuie deci să arunc o mulțime de lucruri; o să-mi usucre albiturile pe balcon și în bucătărie – alea nu mai sunt albituri; murăturile o să mi se strice, va fi greu să fac vinul și tuica; cartofii și ceapa vor degora pe balcon; voi fi săli să-l abandonez pe Azor; din cocos și gânci vom face supă la plecare – păcat de cocos; n-o să-mi mai vad vecinii – pierd atîția prieteni și dușmani; n-am să mai ard frunze toamna; n-am să mai privesc peste gard... Dacă după toate socotelele chemarea la bloc era mai tare, aș fi zis că e iei, fie că merită! Dar oamenii au renunțat la hâzna fără să-i cunoască pretul. Nici acum nu i-î cunosc. Cei mai întregi simt că le lipsește ceva; cei puși pe banii deplin spății în care, acum, ar fi putut să se privatizeze. Iar cei mai mulți răbdă confortul românesc original compus din condens, apă rationalizată și lifturi în reparatie. Răbdă cu resenmări mioritică și înțind că nici după moarte nu scapă, coșciugul le va cobori, în picioare, pe scări.

Am avut-O și-am pierdut-O, în condițiile în care românul are vocația hâznei. Dovadă că este capabil să regăsească uneori și "în stare de bloc". Proprietățis, Bucureștiul mai are loc de hâzna. Totul este să-o cauți și să îți te incredințezi.

IRINA NICOLAU

Între apartamentul repartizat și casa făcută

Cu ani în urmă, facind un sondaj în rîndul tinerilor arhitecti, ingineri și tehnicieni care lucrau în secția de locuințe a unui institut de proiectare, intitulat "Cum ar dorii să fie casa visurilor dumneavoastră?", spre surprinderea mea, din 34 de colegi intervievați numai unul singur și-a descris și desenat casa înconjurată de grădină, pe marginea unui lac în apa căruia apunea soarele. Motivația celor își – ale căror visuri se materializau printr-un apartament într-o locuință colectivă, mai mult sau mai puțin aglomerată – să-a referit la veniturile care erau limitate și în faptul că "apartamentul la bloc" se întreținea mai usor și mai ieftin. Am dorit să obțin prin acest exercițiu idei pentru a propria cit de căt planurile de case pe care le elaboram în proiecte de dorințele ocupanților. Am aflat, cu mare tristețe, că muriseră visurile oamenilor și nu puteam înțelege cum se poate trăi fără visul unei case pentru tine și familia ta.

Tristețea mea se accentuează cind în continuare se vehiculează ideea și incriminarea că statul nu face case. Chiar mai mult, recent la TV prezentațoarea emisiunii Casa visurilor mele afirma că aplomb "nici măcar locuințe ieftine, aşa cum facea statul înainte de război".

Ce bine ar fi dacă un jurnalist să arătă și documenta înainte de a afirma că statul nu face case. Chiar mai mult, recent la TV prezentațoarea emisiunii Casa visurilor mele afirma că aplomb "nici măcar locuințe ieftine, aşa cum facea statul înainte de război".

foane, cartierul Steaua pentru cei de la CFR, Bordei-Herăstrău pentru cei de la Gaz și Electricitate. Existau apoi societăți particulare care se ocupau de executarea acestor locuințe ieftine, societăți cu venituri proprii care au realizat grupările din Ferentari, Drumul Sării, Barbu Văcărescu, Păsculescu Tei etc., unde locuințele erau vîndute pe credite rambursabile în timp îndelungat. La Busteni fabrica Schill, la Brașov fabrica Astra Română au construit cartierele de locuințe ieftine pentru salariați. Totodată, între-

prințătorii construiau așa-numitele "clădiri de raport", cu apartamente cu grade diferențiate de confort, pe care le vindeau sau închiriau; iar foarte mulți își făceau "CASA" – casa mult visată, fie că era mai reprezentativă sau mai modestă, în funcție de starea materială a proprietarului.

În lumea contemporană, în țările dezvoltate statul investește în locuințe colective. Acestea însă sunt pentru categorii de cetățeni cu venituri foarte modeste, cu familii numeroase, handicapăți sau bătrâni, deci categorii speciale.

Locuințele acestea sunt în număr foarte redus cu un grad de confort minim, determinat de mediocritatea investiției care se acordă municipalităților în acest scop și de veniturile reduse ale ocupanților. În orice caz nu aceasta este casa visurilor pentru cetățenii oricărei țări.

Și aici, ca și în atîtea altelor domenii ale vieții noastre, mentalitățile trebuie să se schimbe. Este necesară trecerea de la concepția "SĂ MI SE DEA APARTAMENT" la preocuparea "VREAU SĂ-MI FAC CASĂ".

Cred că problema necesarului de locuință va putea fi abordată în mod serios numai atunci cind vor fi reglementate condițiile ca beneficiarii – viitorii locatari – să aibă posibilitatea să-și procure banii de care au nevoie pentru a-și face o casă. Posibilitatea de a obține credit, pe termen lung sau scurt, fie ca societate, fie ca asociație sau individual, va aduce și preocuparea de a-ți rezolva visul în mod concret, de a-ți face o casă. Beneficiarul va putea cîntări ce este mai avantajos material pentru el: o locuință într-o grupare colectivă sau una izolată, poate chiar mai modestă, dar cu avantajele pe care acenătă individualizare le aduce pentru atmosferă, desfășurarea vieții și chiar pentru mindria de a avea "CASA MEA".

În țară aceasta sunt mii de apartamente de finalizat în scheletele rămase dinainte de Decembrie 1989, sunt locuri disponibile, vîrane în zonele deja construite. Dar cred că municipalitățile ar trebui să se preocupe de a găsi terenuri ce pot fi parcele, unde să fie construite case individuale, forma de locuire cea mai agreată și benefică pentru a realiza legătura dintre om și loc, care are consecințe faste și pentru unul și pentru celălalt dacă este rezolvată în bune condiții.

SANDA FLORIAN, arhitect

Locuință – monument istoric

Includerea în "Lista monumentelor istorice" a unor clădiri de locuit se face pe baza criteriilor obișnuite care duc la selecționarea acestor valori, între care reprezentativitatea (tipologie planimetrică, volumetrică, decorativă) sau unicitatea (programe sau rezolvări speciale, virtuozitatea compozitională sau de execuție), datarea, valoarea memorială, apartenența la ansambluri semnificative etc.

Acest din urmă aspect este deosebit de important pentru conservarea identității așezării urbane sau rurale căreia îi aparțin monumentul, în special în cazul clădirilor de locuit care alcătuiesc fondul construit de bază al acestora. Ele păstrează identitatea localităților nu numai din punct de vedere formal sau tehnic, ci mai ales mărturia unui mod de viață și de locuire, de care omul se simte din ce în ce mai stras.

Una dintre condițiile esențiale pentru conservarea fondului construit existentă cu valoare patrimonială este aceea a integrării în circuitul funcțional contemporan, cu alte cuvinte a utilizării – în condițiile exigențelor actuale.

Deși nu se poate exclude a priori adaptarea la funcții noi (în special pentru programe de locuire specială – palate, curii, conace), adaptarea la noile exigențe de locuire rămîne soluția cea mai rațională a conservării locuinței-monument.

Lista monumentelor este ea însăși nuanțată (prevăzind grade de protecție diferite pentru monumente), astfel încât să permită intervenții mai incisive la o categorie largă de clădiri cu valoare arhitecturală sau ambientală – constituie în ansambluri cu valoare arhitectural-urbanistică – și o analiză particularizată a intervențiilor în cazul clădirilor-monument, astfel încât să fie protejate principalele valori ale acestora.

În cazul locuințelor-monument cu valoare patrimonială de ansamblu, abordarea conservării la scară urbană sau rurală este esențială pentru păstrarea funcțională și caracterului specific al așezării și în finis-

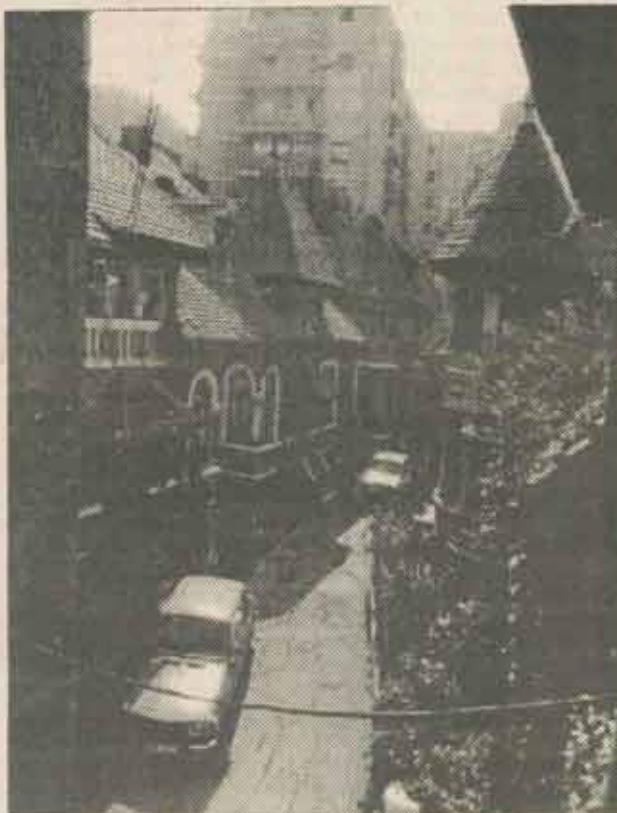
memoriei culturale și identității ei. Asemenea acțiuni sunt întreprinse în toată lumea, cu rezultate notabile, de municipalități, organizații guvernamentale etc., dar mai ales din inițiative private sau ale unor organisme neguvernamentale – de obicei prin cumularea eforturilor tuturor acestora.

Convertirea unei locuințe-monument, cu program special (palat, reședință nobiliară), într-o clădire cu o funcție contemporană necesită însă analiza atență a specialistului, care trebuie să anticipateze consecințele asupra substanței originare, volumetriei, decoratiei – în general a elementelor care determină valoarea intrinsecă a monumentului –, dar și pe cele de ordin funcțional la scară monumentului și a zonei. De aceea, una dintre funcțiile cele mai nefericite pe care le poate avea un astfel de monument – soluție care a făcut deja nemurătoare victime – este aceea de locuință colectivă, cu repercusiuni directe asupra valorilor și "stării de sănătate" a acestuia.

Aprecierea minuțioasă a valențelor unor spații cu valoare monumentală, subordonarea funcțiunii necesităților de punere în valoare a acestora, adaptările și modernizările cu consecințe minime, protecția cadrului construit sau natural al monumentelor – sunt numai cîteva dintre exigările profesioniștilor de restauratori.

Din punct de vedere tehnic însă, fiecare dintre deciziile adoptate trebuie fundamentată de cercetarea istorico-critică și fizică particularizată, care se bazează pe studiul teoretic și practic, cu respectarea principiilor internaționale de conservare a valorilor culturale.

SANDA IGNAT, arhitect

"(...) Am simțit, în timpul șederii mele (la București, n.r.), rămășile ale unei societăți care nu s-a fost încă transformată de această nelinreruptă revoluție tehnologică, în ciuda moștenirii unei forme particolare de ideologie comunismă.

S-ar putea să greșesc, dar pare să fie ceva special în legătura cu cultura românească. În legătura cu felul în care a suportat distorsiuni radicale ale identității sale și totuși a păstrat o anume continuitate cu trecutul. (...)

În raport cu contextul occidental menționat, Bucureștiul pare să fie, oricără de ironic ar suna, în mai mare măsură un oraș viu datorită acestei durabile legături cu trecutul său. În vreme ce, în Anglia, recursul la tradiție poate fi exprimat ca exercițiu semnificativ numai în experiențe izolate, cu incidentă punctuală, Bucureștiul posedă încă potențialul unei "renașteri", tradițiile sale nefind totuși distruse sau depășite. Ele par mai degrabă îngheteate, atât în arhitectura nouă, cît și a vechiului.

Ca arhitect, Bucureștiul are pentru mine o structură latentă, care așteaptă să fie dezghețată. Are nevoie numai de o vizionare arhitecturală și de o înțelegere profundă a nevoilor societății, pentru că singurul pericol este acela că orașul să fie propulsat în viitor de metodele pieței libere, fără înțelegere importanței trecutului ca o experiență trăită. (...)"

Fragment din scrisoarea pe care arhitectul englez Nick Temple, profesor de teoria arhitecturii la Universitatea din Leeds, a scris-o colegilor săi români, după o vizită recentă la București

NICK TEMPLE

H.-R. PATAPIEVICI

Librăria franceză și succesul cenzurii

Alternativa înseamnă libertate

În concluzia cărții sale *După Babel* (1975; trad. rom.: 1983), George Steiner propune următoarea experiență: alege un text cu o puternică încârcătură claustrală și compară imponderabilele sonore care rezultă din transpunerea lui în două haine lingvistice diferite. Pentru omogenitate, Steiner a ales un text tradus chiar de autor, iar pe autor l-a ales bilingv (Samuel Beckett). Rezultatul comparației este foarte sesizant: în ciuda intunecimii claustrale a textului de bază, diferența dintre traduceri eliberează un sentiment de alternativă aproape irresponsabil. Și anume, dacă deja se știa că prin intermediul limbii putem respinge inevitabilitatea empirică a lumii, experiența lui Steiner ne sugerează că alternativa lingvistică este echivalentă cu schimbarea unei vieți pe o altă. Posibilitatea de a trăi în mai multe limbi anulează sentimentul de claustrare produs de inevitabilitatea morții organice. Dimpotrivă, a fi condamnat la o singură limbă înseamnă și a fi condamnat la o singură viață și la nici o salvare. Dacă inevitabilitatea morții organice nu ne sufocă, este pentru că, pe dinăuntru, fiecare om face, în mod instinctiv, experiența alternativă. Iar cine nu știe mai multe limbi adoptă în mod necesar mai multe limbaje. În sumă, alternativa lingvistică prefigurează alternativa ontologică: *non omnis moriar*.

Echilibrul inteligenței se hrănește din pluralism cultural

Dacă indestructibilitatea eului este dată în experiența alternativă lingvistică, atunci cu atât mai mult sănătatea inteligenței, care înseamnă discernămînt și detașare, trebuie să rezulte din observarea unui pluralism cultural. Hrana la izvoarele unei singure culturi dă o formă specifică de claustrare, pe care în Europa o numim tradiționalism. În special, oamenii unei singure limbi sunt firesc amenințați de riscul de a-și pierde suveranitatea gustului. Motivul elementar: cititorul necunosător de limbi străine nu alege direct, ci prin intermediul selecției prealabile operate de piață de traduceri. Dacă piață e frivola, și operele alese pentru traducere vor fi. Dacă piață e supraveghetă de cenzură, traducerile nu vor putea include titluri în răspăr cu criteriile cenzurii.

O incursiune rapidă prin anticariantele bucureștene indică în chip peremptoriu dependența informației publicului nostru cultivat de piață de traducere franceză. Mă refer, firește, la publicul cultivat dintre cele două războaie, căci cărțile pe care le găsim azi prin anticariante îi i-au apartinut. În epocă, faptul fusese observat de Mircea Eliade (cf. *Aminți - I*, 1966, cap. V, referitor la anii 1925-1927), care a și avertizat împotriva "tutelei librăriei franceze"; el însuși mărturisește și că a scăpat de ea învățind italiana. Preponderența culturii franceze era așa de pronunțată la omul cultivat interbelic, încât B. Fundoianu putea vorbi de un bilingvism natural al clasei suprapuse, care însă, după opinia sa, facea din cultura română o provincie, inferioară, înțind de geografia culturală franceză (*Imagini și cărți din Franța*, 1921). Aici trebuie să facem o distincție între intelectualul creator, care e indiferent la orice influență, pentru că le retopetește pe toate, și intelectualul de consum cultural, care se aservește bucurios oricărei influențe dominante. Pe

de altă parte, solul nutritiv al culturii este dat tocmai de acești intelectuali de consum cultural mediu. Este motivul pentru care, sociologic vorbind, chestiunea orientării gustului publicului cultivat este capitală. Pentru cultura înaltă a unei țări, nu este deloc indiferentă cantitatea de idei tembele ce agită cugetele care îi formează solul nutritiv. În special, aservirea publicului cultivat interbelic față de cultura franceză a determinat o evoluție de lungă durată a idiosincraziilor intelectuale românești paralelă cu înțepenirea celor franceze.

Franța interbelică trăia în lumea ideilor de la sfîrșitul secolului

În perspectiva timpului scurs, este notoriu faptul că Franța interbelică a trăit într-o lume a ideilor care înleinăse la sfîrșitul secolului trecut. Relegarea lui Duhamel la Bordeaux în 1894 a înfăptuit evoluția spre ideile intransigente ale neopozitivismului, care, deși pornite inițial în Franța, se vor dezvolta complet abia în Austria, în cadrul Cercului de la Viena (înținând la Anschluss, iar mai apoi în Anglia și Statele Unite). Logiciștul și formalismul, atât de fertile pentru ideile acestui secol, au fost genite din Franța de autoritatea lui Poincaré și Goblot, rămnind să-și atingă înflorirea în țări complet ignorante de români, precum Anglia, Polonia, Olanda și Finlanda. În materie de reflectie filosofică, Franța interbelică oferă spectacolul unui eclectism universitar deopotrivă solid și apter, care încă nu a auzit de Dilthey, Simmel, Natorp, Cassirer, Rickert, Lask și alții (abia începe să audă de Husserl...). Ideile politice franceze, care ne-au marcat cel mai profund, sînt cu totul stîngiste, fapt ce și-a pus amprentă asupra gîndirii economice, care, bazîndu-se pe Marx, respinge filosofia politică a liberalismului și ignoră complet contribuțiașilor neoclasici. Pe linie de consecință, nume ca Menger, von Mises și Hayek vor rămîne complet necunoscute publicului românesc interbelic.

Tabloul schităt este, cu siguranță, foarte sumar (și, inevitabil, unilateral). Ceea ce încerc să sugerez este caracterul idiotic al gustului francez în materie de cultură nefranceză. Urmind serviciul librăriei franceze, intelectualul interbelic s-a claustrat voluntar în gheto idiosincraziilor unei culturi care, închipuind, încăpățină să numească, mai degrabă peiorativ, "filosofie anglo-saxonă", a fost în realitate un amalgam al filosofilor științei și limbajului practicate între cele două războaie în Austria, Germania, Cehoslovacia, Polonia, Peninsula Scandinavă, Anglia și Statele Unite. Este cu totul semnificativ că abia în anii din urmă francezul mediu a putut găsi în traduceri și alți autori germani decât Marx, Freud, Nietzsche și Heidegger.

Preponderența librăriei franceze ne-a alienat de marea tradiție liberală

Mai mult, centralismul extrem al vieții culturale franceze face ca tot ceea ce nu este în vederile centrului să fie drastic marginalizat: spre pildă, după 1970, francezii l-au acceptat pe Bastiat pentru că peste ocean "anglo-saxonii" se încăpățină să îl citeze. Datorită aplicării monomane pentru un singur grup de autori, marea tradiție liberală franceză (Montesquieu, Constant, de Tocqueville etc.) este practic lipsită de consecință în mediul universitar francez, unde pluralismul inspirațiilor nu este încurajat. "Dialectica" excluziunilor funcționează deprințând de mecanic: într-o epocă, tot ce nu este Marx e neserios; în alta, tot ce nu e structuralism și sincronie e fals; și așa mai departe. Cîndva, la începutul anilor '60, Sartre a rostit cu emfază enormă potrivit căreia la Marx nu există alternativă: într-un sens, a gîndi prin distrugerea alternativei este foarte francez și, pe cale de contagiu cultural, foarte românește. Să luăm cîteva exemple. Germania a devenit o cultură spiritualmente monocordă prin anii '30 cu ajutorul statului totalitar (exilari, persecuții, interdicții). În schimb, la noi, chiar și oamenii cultivati vedea în Germania lui Nietzsche, Spengler și Klages unica Germanie. Mai tîrziu, după război, influența în Franță a lui Nietzsche și Heidegger a fost atât de imperială, încât nu poate fi pușă decât pe seama unei foarte periculoase sete de unic. Ceea ce trădează neputința de a imagina o alternativă. În fapt, în Franță, acestor gînditori nu li se putea opune nici o prudentă filosofică pozitivistă, pentru că universitatea franceză eliminase deja orice alternativă în propriul ei eclectism.

Un spirit lipsit de alternativă optează pentru valorile care îi adîncesc autismul

Faptul că intelectualii noștri s-au deprins să vadă lumea cu ochiul idiotic al librăriei franceze a avut, după război, o consecință neașteptată. Se știe că orice opresiune merge în sensul reducției. În special, cenzura are menirea de a impune eliminarea alternativei. Or, un spirit care ignoră prin inclinația sa naturală libertățile alternative este un teren extrem de propice pentru exercitarea celei mai abuzive și mai eficace cenzuri. Conjectura mea este că un spirit inapt de alternativă este condamnat să nu se poată opune în mod eficient injoncțiunilor cenzurii. Astfel, dacă se poate arăta că intelectualul român mediu nu posedă exercițul alternativei, atunci este adevărată afirmația potrivit căreia, prin opțiunile sale culturale, acesta a favorizat sensul în cenzura a actionat.

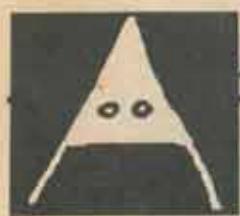
Cenzura a canalizat interesul pentru autori care îi justificau premisele

În ilustrarea tezelor mele mă voi referi și la un singur segment cultural, cel al ideilor politice. Mai întîi, să observăm că ideile liberale nu s-au bucurat niciodată de un adevărat succes la noi. Istoria civilizației române moderne (E. Lovinescu) și Burghezia română (Şt. Zeletin) nu au trezit, nici la apariție și nici acum, interesul alert al publicului cultivat, ci numai inertă lentă a eruditilor. În schimb, fermentația intelectuală românească, acum ca și între cele două războaie, se manifestă fervent în jurul curentelor de idei tărâniște, devâlmaș sau autoritare. Succesul de librărie al lui Nae Ionescu, adversar geometric al filosofiei politice liberale, este încă mai mare azi decât în perioada interbelică. Paradoxul pe care vreau să îl pun în lumină este următorul: autori pe care noi, sub comuniști, îi consideram subversivi, erau în realitate exact aceia care, prin ideile lor, întăreau

presupozitii nemărturisite ale aservirii noastre. Să luăm un exemplu: alternativa la comunism nu constă, în chip evident, nici într-un socialism bine făcut (cum cred "progresiștii"), nici în reinvenirea voievozilor, statului și a experientei sacrale (cum cred tradiționaliștii). Cu toate acestea, la noi, pînă în anii '70, Herbert Marcuse era considerat un autor subversiv. În același fel era citit, pe ascuns, și Nae Ionescu. Printre studenți, filosofia istoriei dezvoltată de Foucault în ultimele sale cărti trecea drept ultrasubversivă. În realitate, epistemologia sa neagră cauza perfect angajamentele sale politice concrete, care erau maoismul și revoluția islamică a lui Khomeyni. Nae Ionescu era un admirator al lui Stalin, Sartre (alt "progresist" subversiv) propagă deschis teza supunerii față de URSS și justifica terorismul de stingă. Însă, dincolo de deosebirile, totă acești "subversivi" aveau o marotă comună: detestau capitalismul și urau ideile liberale. Asemenei celor care, lipsiți de discernămînt, caută sprijin la cei care îi ucid (cf. *Isaia 10, 20*), publicul intelectual românesc, bine instruit la școala franceză a lipsei de alternativă, își căuta salvarea în cără ale căror valori, deși formal adverse sistemului comunist, în fapt cauționau vasta rețea subterană de presupozitii pe care o împărtășeau cu acesta. Disputa falșilor subversivi cu sistemul s-a situat întotdeauna la nivelul unei anumite variante de autoritarism, care juca pe abisalitatea uneori diferite, dar mereu incontrolabile individului. În mod paradoxal, referințele "subversive" ale publicului cultivat confirmă alergia sistemului la suveranitatea, autonomia și independența individualului (a căror expresie politică este liberalismul și a căror formă de manifestare economică este capitalismul). Geniul pervers al sistemului constă în a fi și să speculeze această倾ință inconscient servilă și de a fi canalizat interesul publicului cultivat spre autori care erau interzisi tocmai pentru a stimula, prin interesul astfel deșteptat față de ei, adîncirea lipsei de alternativă.

Adevăratul rău a fost incapacitatea noastră de a imagina o alternativă la premisele filosofice ale sistemului totalitar

În concluzie, cenzura trebuie să se exercite pe mai multe nivele de interdicție. Existau autori despre care nu trebuia nimănii să ale de nimic: aceștia erau cu adevărat adversari irreducibili ai ideilor politice totalitare, și despre ei nu doar că nu s-a auzit aproape nimic, dar interesul publicului cultivat față de ei a fost incredibil de scăzut (Ludwig von Mises, F.A. Hayek, Th. Sowell, R. Nozick etc.). Erau autori care erau util să fie interzisi pe jumătate, pentru a putea deveni, în conștiințele astfel manipulate, "subversivi" ce trebuiau căutați și citiți cu orice preț. Lor apartineau lungul sir de autori perfect solidari cu premisele totalitare precum Sartre, Marcuse, Lacan, Althusser, Foucault et alii. Canalizând interesul publicului spre aceste false alternative, cenzura a făcut imposibilă eliberarea interioară de reprezentările intelectuale care, subteran, îi absolutizau presupozitiile. Dincolo de coerciția prin forță, cenzura a avut sinea de a elimina, interior vorbind, orice alternativă din cîmpul alegerii: iar ceea ce putea fi ales de către cel supus cenzurii era pus la dispoziție de cenzură în așa fel încât să nu constituie o adevărată alegere diferită. Cenzura s-a bazat pe ideea justă potrivit căreia nu există libertate și nici indestructibilitatea acolo unde nu există alternativă. Rationamentul ei a fost corect, iar pușcăria noastră, din acest motiv, nu a avut doar gratie în afară. Aspectul cel mai vicios al victoriei cenzurii a fost gratile care ne-au crescut pe dinăuntru. Ele, și nu constrinzerile, ne-au împiedcat atât timp să vedem adevărul.

ACADEMIE

22

IV

MIOARA AVRAM

Viața secretă a ACADEMIEI

- Interviu realizat de OANA ARMEANU -

Credeți că înlăturarea academicianului Ion Coteanu de la conducerea Institutului de Lingvistică se datorează conflictului avut cu președintele Academiei, Mihai Drăgănescu, în problema ortografiei?

Ceea ce se întimplă acum în Academie reprezintă pentru mine confirmarea unor temeri mai vechi; felul în care s-a procedat în legătură cu ortografia nu privea numai acea problemă. Multă credea că pot sta deoparte, că nu-i privește ce se întimplă cu ortografia și cu lingvișticii, dar se vede că e vorba de instaurarea unui stil de lucru dictatorial, antidemocratic, de înlăturare a tuturor oamenilor incomozi. S-a mers pînă acolo încît s-a propus modificarea statutului Academiei, pentru că în actualul cadru, din fericire, nu se poate trece deocamdată decit la măsuri camuflate, cum ar fi pensionările forțate, în loc de destituirea ca atare. După reorganizarea Academiei în 1990, în statut s-a prevăzut ca o nouătate, salutată de toată lumea drept una dintre cele mai importante cuceriri după 1989, dreptul de alegere a conducerii institutelor de cercetare ale Academiei de către membrii lor. Este un procedeu democratic justificat în institutele de cercetare din cadrul Academiei, care ar trebui să aibă, din toate punctele de vedere, același grad de autonomie ca și universitățile. În orice caz, dacă în alte întreprinderi se mai poate pune la îndoială capacitatea de discernămînt a tuturor persoanelor angajate care, la un anumit grad de cultură sau de incultură, pot fi ușor manipulate, în institutele academice se presupune că cercetătorii știu ce vor, cunosc persoanele în mină cărora își incredințează destinul. Să fie numit de sus reprezentă o desconsiderare a dorinței cercetătorilor de a lucra sub conducerea unei persoane cunoscute. Și, în orice caz, faptul că această măsură este luată exact în momentul în care sunt conflicte declarate între conducerii anumitor institute și conducerea Academiei arată că este o măsură de represalii, de înlăturare a directorilor incomozi. Într-un articol din revista "22", dl. Gabriel Andreescu facea referire numai la cazul directorului Institutului de Matematică. Desigur, aceasta era situația mai bine cunoscută de dl. Andreescu, dar pe noi ne doare problema directorului nostru, academicianul Ion Coteanu (după cum se știe singurul care a votat împotriva ortografiei Drăgănescu), pe care dl. Drăgănescu personal a decis să-l înlătureze prin aplicarea legii limitei de vîrstă.

Profesorul Coteanu nu este singurul care se încadrează în prevederile legii respective, totuși a fost singurul pensionat.

Într-adevăr, în diverse funcții și chiar în funcția similară de director de institut mai sunt și alte persoane trecute de săptămâni de ani. Însuși dl. Cajal, vicepreședintele Academiei, este și director de institut și are această vîrstă. E cel puțin curios că d-sa sprijină ideea de pensionare a unui coleg aflat în aceeași situație. Nu cunosc toate amănuntele acestei probleme, dar după cîte știu în momentul de față este în discuție la nivelul conducerii Academiei, bineînțeles că prin asta se exercită presiuni.

miei decizia personală a d-lui Drăgănescu cu privire la pensionarea d-lui academician Coteanu. Se pare că cel puțin unii din membrii biroului prezidiului nu sint de acord.

Considerați că această decizie este neconformă cu statutul Academiei?

Dacă într-adevăr, așa cum declară membrii biroului prezidiului, s-a făcut să cărăcătăi să fie avizati, este nestatutară. Președintele nu poate lua singur o asemenea hotărîre.

Dl. academician Coteanu a împlinit vîrsta de 72 de ani. De ce nu i s-a aplicat această lege acum doi ani?

Bineînțeles, se poate pune problema și așa. Nu mă pricpe la aspectul juridic al problemei. Vreau numai să spun că noi toti resimțim acest lucru ca pe o măsură de pedeapsă. Să nu este numai o interpretare din partea noastră. Dl. președinte Drăgănescu, la o conferință de presă relatată în Cotidianul din 19 aprilie, a spus: "Îi vom înlocui pe directorii institutelor de lingvistică opozanți în problema ortografiei". Deci, chiar dacă acum decizia e prezentată cu referire la limita de vîrstă, ea vine după amenințarea de înlăturare pentru faptul că a îndrăznit să se opună.

Au mai existat și alte situații de amestec al Academiei în treburile Institutului?

În ultimele luni, de cînd a devenit acută această deosebire de opinii în privința ortografiei, s-au făcut simțite diverse șicane în legătură cu avizarea plecărilor în străinătate de către conduceră Academiei. Cercetători tineri, începători au fost chemați în fața d-lui președinte să-și spună părerea în legătură cu i din i sau à din a în momentul în care solicitau pașaportul de serviciu pentru participarea la un congres. Mi se pare inadmisibil un asemenea procedeu. Indiferent de justițea unei poziții sau a alteia, una este o părere științifică și alta este un serviciu normal pe care trebuie să-l asigure direcția de relații externe.

Dacă nu se va reveni asupra demiterii d-lui profesor Coteanu, știți cine îl va înlocui la conducerea Institutului?

Nu știm. Și tocmai astă ne sperie. De aceea e foarte important pentru noi să nu se schimbe procedura de numire a unui director. Nu vrem să ne trezim cu un director numit din afară numai pentru că și-a exprimat adeziunea la litera à din a. Vrem să avem dreptul în continuare să alegem pe cineva dintr-un grup, dintre cei care cunosc lucrările Institutului. Într-un institut de cercetă-

APEL

Cercetătorii Institutului de Lingvistică din București, luînd cunoștință de textul propus să înlocuiască articolul 29 din Statutul Academiei și de scrierea domnului academician Serban Papacostea, publicate în ultimul număr al revistei "22", roagă membrii Academiei Române să nu voteze proponerile prin care se încercă să se limiteze dreptul institutelor de a-și alege organele de conducere prin cercetătorii lor și să nu permită amestecul nespecialiștilor în chestiuni de strictă specialitate, acordind în continuare încredere cercetătorilor cuprinși în sistemul Academiei.

Cercetătorii Institutului de Lingvistică din București își exprimă de asemenea adeziunea la proiectul înaintat în același sens de colegii lor din Institutul de Filologie Română "Al. Philippide" și alte institute academice legene.

București, 23 iulie 1993

ION GHEȚIE
GH. CHIVU
MIOARA AVRAM
ION DĂNĂILĂ
ANDRA VASILESCU
MARINA RĂDULESCU
ANDREI A. AVRAM
VIRGIL NISTORESCU
ALEXANDRA MORARU
MONA MUSCA
MAGDA GEORGESCU
GEORGETA DRAGOMAN
DOINA DOROFTEI
TRIF RADU
MARIANA NEȚ
FLOAREA VÎRBAN
OTILIA DRAGOMIR
CRISTINA GHERMĂN
ZORELA CREȚĂ
LILIANA BOLOCAN
ELEONORA POPA
ION ROBICIUC
ALEXANDRU MAREŞ
CRISTIANA SOCOL
ANCA STĂNCIOIU
DANIELA PAPADIMA
CRISTINA HALICHIAS
ANCA CALANGIU
EUGENIA GUTULESCU
MARIA NEGRARU
GABRIELA PETRESCU
CARMEN BORDEA
FLORENTINA NATU
ARIADNA ȘTEFĂNESCU
LARISA AVRAM
SILVIA SĂVULESCU
GABRIELA NECHES
MIHAELA BÎRLĂDEANU
ILINCA CONSTANTINESCU
TUDORA OLTEANU
CORINA GHEORGHE
ROMANA TULBURE
DANA GRĂDINESCU
ANDREI NICULESCU
DOMNIȚA TOMESCU
CORNEL REGUŞ
ASPAZIA REGUŞ
MIHAELA POPESCU
MARIA DOBRE
ELENA SILVESTRU
PAULA SENDREA
ADRIAN REZEANU
NICOLETA TIUGAN
FILOFEEA MODORAN
ECATERINA MIHAILĂ
DANA MANEA

În afara d-lui Drăgănescu mai sunt și alte persoane implicate în decizia aceasta?

După cîte știu, nu. S-ar părea însă că acum își asigură sprijinul ulterior al unor membri ai biroului prezidiului. Știu precis că sunt împotrivă acestei măsuri și împotrivă procedeei și că se simt în orice caz jigniți de faptul că n-au fost nici măcar înștiințați, dacă nu consultă, d-nii vicepreședinti Radu Grigorovici și Alexandru Bârlădeanu și dl. secretar general Nicolae Constantinescu.

Cum este situat Institutul de Lingvistică față de Academie?

Teoretic ar trebui să aibă independentă, dar toate institutele Academiei sunt și subordonate secțiilor Academiei din punct de vedere științific și mai ales sunt ținute în subordonare prin finanțare. Din moment ce finanțarea este de la buget prin centrala Academiei, bineînțeles că prin asta se exercită presiuni.

(Urmare din numărul trecut)

Colapsul regimului comunist din Europa a însemnat că: a) "revoluția (prin evoluție) de sus" era imposibilă în condițiile date; b) schimbarea controlată a făcut loc unor procese necontrolate – sindromul căderii libere în economie; c) sunt necesare politici elaborate pentru, prin și de către cetățeni. Această explozie politică și socială (dezmembrarea regimurilor comuniste) a fost echivalentul unei răzvrătiri a indivizilor, care sfidează autoritatea, contestă instituțiile și regulile jocului care au violat drepturile lor individuale timp de aproape o jumătate de secol²⁴. Un paradox care se manifestă în democrațiile incipiente este că oamenii dețin potențialmente multă putere – atât ca indivizi, cât și ca ființe sociale –, dar sănătățile dezarmăți cind se confruntă cu numeroasele dificultăți ale tranzitiei și pot cădea pradă sloganurilor și politiciilor populiste. De aceea, consolidarea instituțiilor democratice – prin dezbatere publică – este o necesitate în perioada tranzitiei, astfel încât tentațiile autoritare să poată fi evitate, iar democrația să apară.

Toate acestea converg spre problema conducerii. Deși puterea oamenilor crește continuu – aceasta fiind însăși esența construcției unei societăți democratice funcționale –, conduceră constituie o problemă în societățile în curs de transformare, care au fost lipsite, timp de decenii, de viață politică reală și în care liderii politici sunt ca "industria în față". Identificarea unor lideri buni este mai dificilă atunci cind societatea este mai puțin transparentă din cauza durității regimului comunist, ceea ce a afectat educația politică clandestină a viitorilor lideri (cauză României este remarcabil din acest punct de vedere). Pe lângă clarvizuire și profesionalism, o conduceră bună are nevoie de sprijin popular cind trebuie aplicate măsuri nepopulare; ea trebuie să imbine virtutea cunoașterii cu un nivel moral ridicat și cu politica consensului, aceasta din urmă fiind mai ușor de atins atunci cind în elaborarea politiciilor (prin dezbatere publică) sunt implicate, în mod activ, cât mai multe segmente ale societății civile.

Calitatea și moralitatea conducerii sunt esențiale în vederea menținerii sprijinului popular pentru politici care nu conduc la rezultatul scontat. Transformarea înseamnă, de asemenea, reconstrucție morală (inclusiv educație prin dezbatere publică). Ceea ce accentuează dificultatea tranzitiei post-comuniste este moștenirea unei crize morale cuprinzătoare; este greu să construiști instituții noi și să le faci să funcționeze corespunzător cind adevarat, încredere, loialitatea sunt bunuri rare. Valoarele morale sunt bunuri publice care pot substitui sau "înmulți" bunuri tangibile, și acest fapt este extrem de important în fază tranzitiei, în care se produc temporar scăderi considerabilă a producției materiale. Cei care conduc dezbaterea publică și luptă pentru aplicarea anumitor politici trebuie să fie purtătorii legitimi ai valorilor morale necesare. Se poate vorbi despre necesitatea unei hegemonii (în sens gramscian) în dezbaterea publică exercitată de indivizi credibili din punct de vedere moral.

Pe lângă cerințele procedurilor democratice și necesitatea de a reuni sprijin politic, există un motiv în plus de promovare a dezbaterii publice. Societățile occidentale dispun de societăți civile puternice, producătoare de

DANIEL DĂIANU

Politica economică în dezbaterea publică

• schimbarea controlată a făcut loc unor procese necontrolate • dezmembrarea regimurilor comuniste a echivalat cu o răzvrătire a individualizilor • pe lângă clarvizuire și profesionalism, o conduceră bună are nevoie de sprijin popular • politicieni de dreapta pot propovădui măsuri economicice populiste • cum poate coexista occidentalizarea cu naționalismul? • cel care conduce dezbaterea publică trebuie să fie purtătorii legitimi ai unor valori morale • dezbaterea publică, în loc să îl împrezească apele, le poate tulbură mai rău •

homeostasie, iar indivizii nu se află în dezrețea celor care dețin puterea ("ministrul sănătății și funcționarii publici") este o afirmație cu sens²⁵; mecanismele de control reciproc sunt structurale, ceea ce ar putea face ca adoptarea unor decizii să fie stăpînenită, dar, astfel, metodele democratice sunt instituționalizate. Controalele reciproce și garanțiile instituționale sunt esențiale pentru reducerea probabilității producerii unor erori repetate (în măsură în care se au în vedere interesele publice). Această problemă este esențială în cadrul societăților aflate în transformare, unde deținătorii puterii pot face foarte ușor abuz de putere și au posibilitatea de a lua decizii în propriul lor interes, sau lăsa decizii greșite.

2.2 Confuzie și "zgomot" în dezbaterea publică

Există mai multe surse de confuzie și "zgomot" în dezbaterea publică. Una dintre acestea este legată de economics-ul tranzitiei. Chiar și persoanele presupuse a fi bine pregătite profesional pot ajunge rapid în imposibilitatea de a furniza îndrumări temeinice. Pe de altă parte, se manifestă o penuria mai mult decât evidentă de expertiză analitică locală în demersul științelor sociale (economice); cei care posedă asemenea abilități (în special experti străini) nu cunosc bine locul de aplicare, în timp ce cei mai mulți economisti autohtoni nu stăpinesc instrumentele analitice.

Politica influențează dezbaterea publică; atitudinile publice adoptate de personalitate pot fi modelate în funcție de interese imediate, care s-ar putea să vină în contradicție cu filosofia mărturisită (de exemplu, politicieni de dreapta care, oricără ar părea de bizar, propovăduiesc măsuri economice populiste). Astfel, dezbaterea publică, în loc să îl împrezească apele, le tulbură mai rău. Să atunci revenim la întrebarea: care este calitatea dezbatelii publice în aceste condiții (luând în considerare moștenirea comunismului)?

PRECIS NU MAI ISE
NIMIC DIN CHESTIA
ASTA?

Dezbaterea "externă" – între experti din științele sociale și politicieni din Occident – poate fi, de asemenea, foarte confuză și nu răspunde nevoii acute de identificare a unor soluții cît mai clare (oamenii doresc să pășească pe pămînt solid). Calitatea și relevanța dezbatelilor sunt legate de noutatea (neconozărea) procesului analizat. Dar și aici există o sursă de confuzie creată prin transferul vechilor dispute pe terenuri de luptă noi, în cazul nostru în Europa de Est. Este uluitor să vezi, de exemplu, că de vîgoros se luptă și și susțin ideile partizanii doctrinei libertariene.

2.3 Rolul actorilor externi în dezbaterea publică

Aș împărtăji actorii externi în mai multe categorii: organizații internaționale specializate (FMI, Banca Mondială, BERD etc.), alte organizații occidentale (trusturi de gădire, universități, organizații cetățenești etc.) și personalități. Fără Indoială, guvernele au propriile lor zone de interacțiune.

Cum se situează cetățenii autohtonii și reprezentanții lor față de legăturile cu Occidentul? Care este dinamica interacțiunilor culturale (intelectuale) și economice (sociale) între democrațiile vechi și cele emergente? Cum ar putea să coexiste occidentalizarea (integrarea în lumea occidentală) cu naționalismul (rezistența minoriei naționale)? Cum percepe cetățeanul de rînd fluxul de idei și oameni noi – are o atitudine pozitivă (adaptarea la schimbările se petrec fără fricții deosebite), sau domină sentimentul de intruziune (deranj)? Cine construiește dialogul – relațiile culturale? Cum interacționează agenții guvernamentali, sau cine alcătine din cadrul organismului social poate să stimuleze hotărârea autorităților centrale de a urma anumite politici? Acestea și multe altele sunt întrebări la care răspunsuri cu relevanță teoretică și practică pot fi amplu elaborate.

3. Mai mult despre România

Am să incep cu o scurtă povestire și cu o evoluție relativ recentă legată de aceasta pentru a ilustra că de intensă este dezbaterea publică în România zilelor noastre. În ultimele zile ale lui Decembrie 1989 – imediat după răsturnarea lui Ceaușescu – un grup, incluzând pe I. Lemnăj, A. Iancu, V. Pilat, C. Pintilie, C. Munteanu, A. Dochia, s-a adunat cu scopul de a crea o organizație menită să promoveze cultura economiei de piață și a societății libere. Ideea a fost creația citorva entuziaști care, timp de mai mulți ani, au făcut eforturi pen-

scopuri ca și ei, astfel încât să hotărătă să persevereze cu formarea unei organizații de gădire economică, care să se transforme într-o coloană vertebrală intelectuală a luptei pentru transformarea economiei românești. În martie 1990 a fost înființat IRLI (Institutul Român Pentru Libera Întreprindere) și s-a inceput publicarea revistei OECONOMICA. Ca organizație non-profit, IRLI a evitat sprijinul finanțier al organizațiilor politice, pentru a-și păstra independență.

AGER și IRLI au evoluat pe trasee diferite, reflectând concepții, în general, diferite cu privire la teoria și politica transformării. Prin opinile exprimate²⁶, AGER pare a fi orientat către trecut atât prin modul de funcționare, cât și prin ideologie, care relevă nostalgia pentru "realizări socialiste", deși economia de piață este menționată ca fiind ultimul al tranzitiei²⁷. IRLI este o organizație mică, formată din economisti reformatori; prin dezbatările sale, a constituit un loc de întrunire pentru mulți alți reformiști care funcționează în cadrul partidelor politice și al organizațiilor civice.

Membrii de frunte ai AGER au fost întotdeauna extrem de critici față de politica de transformare inițiată de guvernele Roman și Stolojan, dar au devenit foarte zgârciți cu atacurile lor după alegerile din septembrie 1992, care au evidențiat un electorat impacientat de rezultatele reformei – puternici manifestare a partidelor de stânga (în special a Frontului Democrat al Salvării Naționale). În toamna lui 1992, AGER a montat un atac frontal la adresa liniei generale a politicii economice printr-un raport prezentat de președintele Asociației, academician N.N. Constantinescu. Membrii IRLI și alții economisti reformiști au considerat că, în condițiile date, se impunea luarea unor atitudini comune publice. Astfel, la sfîrșitul lunii octombrie a fost creată Societatea Română de Economie (SOREC) și a fost pregătit un comunicat ca o declarație publică în favoarea reformelor, în esență, se arată că ar fi tragic pentru procesul de transformare ca durerile provocate de schimbări să diminueze hotărârea de a merge mai departe și se depinde modul în care AGER vorbește "în numele" tuturor economistilor români. Crearea Societății de Economie și apărarea de către aceasta a reformelor radicale este foarte importantă din punct de vedere politic, întrucât a intervenit într-un moment critic în dinamica transformărilor și este semnată de oameni cu afiliere politice diferite.

Sunt sigur că această relatare va crea senzația de déjà vu, deoarece diferențele de idei (opinii) și interese sunt normale, să ne gîndim numai la conflictul dintre echipa lui Gaidar, pe de o parte, și membri ai parlamentului rus și ai complexului militar-industrial (grupat în jurul lui A. Volski), care împărtășesc ideile lui Pocinog²⁸, pe de altă parte.

²⁴ Desigur, am în vedere aci cetățenii care au dus greul luptei în perioada comunismului, dezmoșteniștii soartei (care formează majoritatea populației). Colapsul nu a adus fericire tuturor!

²⁵ Evident, prezentarea mea este fortată dacă luăm în considerare deziluzia cetățenilor italieni, japonezi etc., provocată de activitățile ilegale din cadrul instituțiilor politice proprii.

²⁶ În publicația "Economistul", care apare de două ori pe săptămână.

²⁷ Ceea ce întrigă în declaratiile lor nu este adoptarea gradualismului ca strategie de transformare; există economisti occidentali care exprimă indoială cu privire la terapia soc. Se poate astfel detecta o nostalgie pentru "un socialism corectat de metehne sale" (socialismul cu față umană), dorință resurrecției unor vechi rețele de interese.

²⁸ Șeful Comisiei pentru Buget și Finanțe din Parlamentul rus.

(Continuare în numărul viitor)

Dintr-un material prezentat la conferință asupra "lărgirii dezbatelii publice a politicii economice în democrație incipientă", care a avut loc la Bellagio (Italia), între 30 noiembrie-4 decembrie 1992.

Traducere de CORNELIA ATUDOSIEI

SORIN VIERU

Struțocămila prin desertul de tranziție

atunci, printr-o perioadă de renovare; se face curățenie. În conjunctura demascărilor și reabilitărilor, a schimbării de linie, Grigori are din nou prilejul să aleagă între un glonte în ceaști și continuarea

slujbei sale de agent, cuplată cu o carieră eccluziastică refinoită; cu perspective de avansare. Și Grigori din nou alege. Cam oboosit, cam dezabuzat, dar alege. Și îl lăsăm în momentul în care este un episcop (soția lui a fost suprimită... un banal accident de circulație... care intra de mult, nu fără știrea vizitorului văduv, în planurile politiei secrete). Și cam bănuim ce se va întâmpla. Respectat de credincioși, aureolat de experiență temniței, Grigori va fi un bun episcop. Va fi tot mai mult episcop, tot mai puțin agent. Va apăra, pe cît li va sta în puteri, interesele superioare ale bisericii. În fața puterii lumii. Înțeleptul de experiență lui ieșită din comun, nu va mai face exces de zel nefast în slujba politiei secrete... Pe de altă parte, de ce ar munci informatorii securității altfel decât se munosează în genere în socialism – adică de mintuială? Și poate, cine știe, poate că în locul unei munci funeste, fie ea și de mintuială, pornește chiar pe drumul mintuirii sufletului său? (La drept vorbind, nu prea îl vedem pe eroul lui Volkoff, pe acest trețre, pe această nemaiauzită făcătură, jumătate trătre, jumătate pătră. În fine, pe această struțocămili, angajându-se pe acest drum anevoieios. Ar fi o minune, nu-i așa? Numai că se întâmplă și asemenea minunile!)

...Prietenul meu desprindea din cartea lui Volkoff o concluzie edificatoare despre puterea credinței și lucrarea bisericii. Un cunoscut, care asista la discuția noastră, opina însă că Volkoff vorbește aici, ca și în alte romane ale sale, cum este în primul rînd "Montajul", despre puterea politiei, a sistemului. În aceste două cărți, Volkoff prezintă înlesnarea celor două forțe – sistemul malefic, atotșăpăinitor și omul, al căruia suflet a devenit un teatru de luptă...

Interpretații sunt multe și n-am nici o cădere să-o dau eu pe ceea canonică, cau despre care hermeneutul, chematul, cunoșteatorul, hărțuiul ar spune: dar e simplu, numai un oră-n-vede! În loc de aceasta, am să vin cu o simplă reflecție de profesionist.

Pe măsură ce îmbătrînesc mă dedau cu tot mai multă placere unui exercițiu naiv de a prelungi viața personajelor în afara cadrului textual. Din viață au apărut, în viață se întore. Iată, nu mai trecut cîteva decenii, bătrînul episcop care merge pe optzeci de ani, dar încă în putere, o fi ajuns pravoslavnic mitropolit într-o parte sau alta, rusofonă, a imperiului. Poate că s-a desistat de la slujirea lui scribanică, de agent. Sau o fi ajuns general de securitate? Sau, pe patul de moarte, s-a spovedit și, mărturisind adevărul gol-golut, a primit dezlegarea pentru păcatele lui, și în chip osebit pentru cele comise cu voie? Fiindcă, știut lucru, mărturisirea este calea purificării. Săvinând răul cu voie – cu voie, dar nu neconstrins –, el a săvînșit însă prin logica împrejurărilor, dar și printr-o putere mai mare decât orice

logică, a continuat să săvîrșească hinele? Sau, te pomenești, în recente vremuri perestroikiste – mai din ordin, mai din convingere –, a contribuit activ la demolarea sistemului? Ori s-a opus activ? Iată-l infiltrat în mișcarea pentru reformă. Iată-l, dimpotrivă, mai înfrânt ca oricând, săntădat, manevrat, curea de transmisie, practicind dubla vorbire, dubla gîndire, găsind o iluzorie libertate în discursul interior care comentează ciudătenia situației. Stranii lucruri se vor fi întâmplind cu struțocămila noastră care perindă acum prin desertul de tranziție. Își viră capul în nisip, nu mai vrea să știe nici ea de trecut, în timp ce cocoșa reformistă – sau, de ce nu?, radicală – o zârgește toată lumea...

Toate aceste jocuri ale imaginării cititorului nu duc prea departe. Ele nu risipesc confuzia; o exprimă. Cazuistică, sofistică, dialectică? Nu. Pur și simplu, blocajul gîndirii în fața unei realități hactice.

Și, bineînțeles, struțocămilele sunt printre noi. De toate felurile, de toate calibrele, de toate specialitățile. Nu neapărat în zona superioară în care se mișcă personajul lui Volkoff. (Acesta din urmă, scriitor rus de expresie franceză, după cum afișăm dintr-o utilă Notă de la sfîrșitul volumului, trăiește în Franță; romanul său și l-a publicat în 1972 sub pseudonim; vîrful său trăiește la Moscova; nimenei altcineva decât patriarhul Alexei.)

Personajul lui Volkoff este interesant – în aceasta constă tocmai deosebitul său dramatism – pentru că la capătul unui drum presărat de ură, duplicitate și crime a ajuns să înțeleagă că forța divină nu e năzărire, că rugăciunea este o forță. Regenerarea sufletească este nefinchisită de trudnică, dar nu este o posibilitate exclusă. Vîrind-nevrînd, l-a atins o aripă a binelui. Prin voia Domnului, miracolul e cu potință. Și nu există miracol mai mare decât acela al începătorului de regenerare sufletească.

Struțocămilele sunt printre noi. Dar și miracolul e alături de noi, merge înaintea noastră...

Coborind discuția, ancoarind-o la un nivel mai jos, am să cedez totuși ișpitei de a spune: un proces analog, pe o treaptă mai joasă, se va fi petrecut cu struțocămila politică și cu cea culturală. Mulți au rămas ce au fost: agenti. Alții vor fi fiind agenti care șomează; dar agenti, fiindcă au suflet de agenti, fiindcă la altceva nu-i duce mintea sau, ceea ce e și mai râu, nu-i duce înima. Și mai e și cazul trudnic, mai rar, cînd – prin forță lucrării culturale pe care o îndeplinește, conștiințios și cu talent – dedubiarea se închiricește, slăbește, omul tinde să intre în adevarătoare cu imaginea lui. Îndeobște cunoștește. În fața fostului agent – de putere, de influență sau de informație – se deschide atunci sansa regenerării, pe care, iarăși, o poate rata, dar pe care o poate și realiza. Cu o singură condiție o poate realiza: să fie sincer față de el însuși și față de Dumnezeu; să fie dezinteresat; să nu facă exces de zel; nici un fel de exces de zel; nici măcar cel bun; să nu iasă în față. Se mai întâmplă și așa. Dar de cele mai multe ori se întâmplă anapoda. Cîrtările își văd linistit de treabă. În necunoștere de cauză, suspiciunile, incriminările tîn adesea loc de dovdă. Cutare intelectual se mărturisește: am fost securist, și încă cum! Dar se mărturisește public – rară pasăre! – numai pentru a-i împoasca pe alții cu noroiul în care el însuși s-a bălăcăt cu voluptate, cu mîndrie. Timpul trăirii, timpul mărturisirii? – Timpul falselor mărturisiri, cînd nu e al tăcerilor trucate...

Omagiu postum pentru RADU POPA

In ziua de 15 iulie a.c., la reședința d-lui dr. Anton Rossbach, ambasadorul Germaniei la București, a avut loc o reuniune dedicată memoriei celui ce a fost reputat arheolog și istoric dr. Radu Popa, prematur răpit dintre noi de o boală nemiloasă. Meritele sale științifice și lupta sa neostenită pentru salvarea monumentelor istorice i-au adus lui Radu Popa, alături de alte semne de recunoaștere în țară și străinătate. Premiul european pentru protecția monumentelor ("Europa-Preis für Denkmalpflege"), oferit de prestigioasa Fundație F.V.S. din Hamburg. O soartă nedreaptă a vrut ca Radu Popa să nu mai poată afla și beneficia de acest important premiu. Venit special la București pentru această ceremonie, președintele Prezidiului Fundației F.V.S., dl. Helmuth Toepfer, a subliniat valoarea exemplară a concepției și demersului lui Radu Popa în cîmpul cercetării, restaurării și protecției monumentelor arheologice și istorice. În memoria sa, Fundația F.V.S. a decis acordarea unei donații în valoare de 10.000 mărci germane, destinate finanțării unor activități specifice în acest domeniu. Donația a fost primită de dl. dr. Petre Alexandrescu, directorul Institutului de Arheologie "Vasile Pârvan" și vicepreședinte al Comisiei Naționale a Monu-

mentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice. Cele două instituții, pe care Radu Popa le-a slujit ani de-a rîndul cu o neegalată pasiune și competență, vor folosi împreună această donație pentru modernizarea dotării tehnice necesare studiului și conservării patrimoniului istorico-arheologic al României.

Dr. MIRCEA BABEŞ

Regretatul profesor
RADU POPA

Editura ALL

Calea Victoriei 120

Tel: 650.44.20; 312.41.40 Fax: 312.34.07

Pavel Câmpeanu
De patru ori în fața urnelor

Cronică a opiniei publice în perioada de după decembrie 1989, lucrarea este o culegere a articolelor publicate de autor în ultimii 3 ani în revista "22", cu date statistice privind alegerile din România. Reanalizată în perspectiva timpului, cele trei campanii electorale și referendumul asupra noii Constituții devin argumente sociologice ale unei vizuni politice, prin care se sugerează faptul că în perioada de tranziție rolul societății este acela de spectator la propria sa transformare.

În aceeași timp, glaciaza retorică a sondajelor descrie nedumeririle, suferințele și strădaniile unei societăți profund angajate în procesul regăsirii de sine.

Ilie Cioară
Moartea morții și desăvîrșirea

În această carte se reflectă viața și frământările unui urmărit politic, care, încoltit de Securitate în anul 1948, își găsește refugiu într-un pod, vreme de aproape 3 ani. În acest climat dur, cu el se produce un fenomen de dedublare, o revelație care-l dă certitudinea (pe baza mai multor experiențe) nemuririi sufletului.

Arestat în 1951, îspășeste 5 ani și jumătate la închisoarea Făgăraș, unde își continuă experiențele pe plan terestru și astral. După eliberarea sa din detenție duce o viață monahală, dar de o mare bogăție spirituală. Cîțiva ani mai tîrziu, doind să devină sihastru pe muntele Athos, este din nou opriț de Securitate.

"Moartea morții și desăvîrșirea" nu este carteia unei minți rătăcite de chinuri și suferințe, ci un adevarat document parapsihologic, căruia numai anumite spiriti îl pot înțelege profunzimea.

EDITURA UNIVERS
ION STĂVĂRUȘ

Povestiri medievale despre Vlad Tepeș-Draculea

1993, 170 pagini

Cine a fost, de fapt, Vlad Tepeș, domn al Țării Românești? Istoricii au răspuns cu date, fapte, cu documente. Să totuși, spectaculoasa reafirmare a mitului Dracula – mai cu seamă în cinematografie – a îndreptățit reeditarea volumului Povestiri medievale despre Vlad Tepeș-Draculea de regretatul profesor Ion Stăvăruș, apărut pentru prima oară în 1978, tot la editura UNIVERS.

Cum s-a ajuns de la prototipul real la fantasmagorica figură a lui Dracula – iată ce și propune să ne demonstreze acest volum, a cărui traducere în limba italiană, datorată d-nei Elvira Bajalin și apărută în 1990 la editura Lalli, s-a bucurat de mult succes. Autorul a reunit, pentru prima oară, texte de naționaliști germane, ale povestirilor slave și ale legendelor românești în care figura lui Vlad Tepeș este evocată în funcție de pasiuni, resentimente, interese. Textele cronicilor turcești (Anexa IV), ostile domnitorului muntean, nu-i pot trece cu vederea, totuși, eroismul, abnegarea, patriotismul. Este foarte interesant felul în care oglinda istoriei reflectă, în atit de felurile și contrastante chipuri, figura unei personalități de marcă a Euvului Mediu românesc.

KINGSLEY AMIS Jim cel norocos

1993, 245 pagini
Traducere de Mariana Chitoran

Reprezentativ pentru literatura "tinerilor furioși" englezi, romanul lui Kingsley Amis, sosit din critica literară drept "extrem de incomod", incitant și provocator, a devenit peste noapte best-seller. Tradus pretutindeni în lume, a fost reeditat în Anglia de mai bine de 30 de ori. Pentru o mare parte a cititorilor, "norocosul" său personaj, Jim Dixon, rămine anti-eroul prin excelentă. Naturalitatea comportamentului său, tradusă prin lipsa acută de simț al relațiilor sociale, îl impinge în situații absurde și rizibile. În mica lume convențională a unei universități britanice, gafele lui Jim iau însă proporții de adevărată catastrofă – din care numai steaua lui cea bună îl poate salva.

EDITURA UNIVERS

Miercuri 4.08
6.30 – AEROBICA
6.35 – PRAZNICUL ZILEI
6.40 – METEO
6.42 – CLIP
6.45 – STIRI
6.55 – REVISTA PRESEI
7.00 – PUBLICITATE
7.05 – DESENE ANIMATE
7.30 – CLIP
7.35 – CE FACEM AZI
7.45 – HOROSCOP
7.50 – MENUUL ZILEI
8.00 – PUBLICITATE
8.05 – CONSILIERUL DVS. ECONOMIC
8.30 – Film – IAD ÎN PACIFIC
23.00 – STIRI
23.20 – PUBLICITATE
23.20 – SOCEC prezintă O. SUCEVEANU TABLETA TUTEA OFUL CELUI DE LÎNGĂ NOI MUZICĂ, DEDICAȚII LA TACLALE CU... BLITZ! FATA ÎN FATA MUZICĂ, DEDICAȚII PROLOG LA DOSARELE CORUPTIEI BREVIAR POSTA (MI TE-AI LIPIȚ DE SUFLET, CA MARCA DE

SCRISOARE)
MUZICA
01.00 – Închiderea programului SOTI
Joi 5.08
6.30 – AEROBICA
6.35 – PRAZNICUL ZILEI
6.40 – METEO
6.42 – CLIP
6.45 – STIRI
6.55 – REVISTA PRESEI
7.00 – PUBLICITATE
7.05 – DESENE ANIMATE
7.30 – CLIP
7.35 – CE FACEM AZI
7.45 – HOROSCOP
7.50 – MENUUL ZILEI
8.00 – PUBLICITATE
8.05 – CE SE ÎNTIMPLĂ DOCTORE?
8.30 – Film – PASĂRI DE PRADĂ
23.00 – STIRI
23.20 – PUBLICITATE
23.30 – TOP ITV
00.20 – Film în serial – AVENTURILE NAVELI QUEEN
01.00 – Închiderea programului SOTI
Vineri 6.08
6.30 – AEROBICA
6.35 – PRAZNICUL ZILEI
6.40 – METEO

6.42 – CLIP
6.45 – STIRI
6.55 – REVISTA PRESEI
7.00 – PUBLICITATE
7.05 – DESENE ANIMATE
7.30 – CLIP
7.35 – CE FACEM AZI
7.45 – HOROSCOP
7.50 – MENUUL ZILEI
8.00 – PUBLICITATE
8.05 – COSMETICA
8.30 – Film – PARTIDA DE VINATOARE
23.00 – STIRI
23.20 – PUBLICITATE
23.30 – Filmele SOTI
23.36 – Film artistic – CONSPIRATIA WILBY
01.00 – Închiderea programului SOTI
Sâmbătă 7.08
8.00 – PRAZNICUL ZILEI
8.05 – METEO
8.07 – CLIP
8.10 – TOPUL PIETELOR
8.20 – CURS VALUTAR
8.25 – HOROSCOP
8.30 – STIRI
8.40 – REVISTA PRESEI
8.45 – MIC DEJUN
9.00 – UNIVERSUL COPIILOR
9.30 – COLOCVIU
9.45 – SPORT RETRO-

SPECTIVĂ: CAMPIONI ÎN PAPUCI
10.00 – DOCUMENTAR (reluare de marți)
10.25 – PUBLICITATE
10.30 – ARCA LUI NOE
10.45 – NO COMMENT
10.50 – AGENDA TIMPULUI LIBER
11.00 – CALEIDOSCOP
12.30 – Film artistic – SHARK KILL (premiere) SOTI
14.00 – Închiderea programului SOTI
Duminică 8.08
8.00 – PRAZNICUL ZILEI
8.05 – METEO
8.07 – BUCUROȘI DE OASPEȚI
8.20 – ZODIAC
8.30 – MEDALION
8.55 – PUBLICITATE
9.00 – UNIVERSUL COPIILOR
9.30 – TERRA 2000
10.30 – CARAVANA SPORT
12.30 – Film artistic – BUSTING
14.00 – Închiderea programului SOTI

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Mass-media despre

Destine de scriitori și reviste în tranziție

• Emisiunea TVR monitorizată de Cătălin Tîrlea a transmis "pe viu" zbaterea celor ce se străduiesc să transmită în continuare în librării cărți ale scriitorilor contemporani. Spectatorul îndepărtat de la rînd cu imagini "pieptăne", trucate etc. a putut să savureze autenticitatea și să-și recunoască trăirile recente: deruata în fața mecanismelor noii lumi, nerăbdarea în fața disperării celuilalt, neașteptata solidaritate de breaslă etc. O emisiune de acest gen comportă un risc sporit: inițiativa lui Cătălin Tîrlea se cuvine apreciată, mai ales că el a avut parte de cel puțin tot atât de momente incomode ca și invitații săi. Tensiunea, maximă în prima parte a emisiunii, a scăzut spre sfîrșit, cind după "atacul" moderatorului și "contraatacul" invitatelor (directoarele editorilor "Cartea Românească" și "Albatros") a intervenit arbitrajul vicepreședintelui Uniunii, Laurentiu Ulici, critic "specializat" în debuturi. Dar tocmai de aceea spectatorul a rămas cu ideea unei premeditări: că cei cîțiva directori de edituri (publice și private) invitați la o discuție generală despre literatură română contemporană urmău de fapt să fie interogați despre modul în care sprijiniseră în acești doi ani debutanții de excepție (numele invocate apartineau "generației '90").

• Tânărul jurnalist independent de azi, care și-a făcut ucenicia ca suporter al "Pieței Universității", împins de dinamismul agresiv al vîrstei, dar și de lipsa de credibilitate a instituțiilor românești, preferă rolul de jucător în teren celui (mai firesc) de comentator "rece". La recentul colocviu organizat de "Cotidianul" împreună cu Radiodifuziunea Română și Fundația "Hans Seidel", utilitatea și sansa echidistanței și obiectivității în presa română au fost contestate de surprinzător de multe voci. Cind majoritatea comentatorilor politici de diferite calibre (purtând încă amprenta diletantismului, dată fiind scurta experiență a tuturor în materie) încearcă să intervină în fel și chip în destinul partidelor și ai politicienilor, și de înțelese că și jurnalismul cultural ar fi tentat să corecteze disfuncțiile vieții editoriale. Un asemenea derapaj l-a constituit întrebările "ex abrupto" adreseate de realizator Magdalenei Bedrosian, directoarea editurii "Cartea Românească". (Ele conțineau și o inexactitate: incriminat ca debutant privilegiat de poezie, Andrei Andrieș este de fapt autorul unei interesante cărți de proză, predată în acestei edituri din anul 1970. Ca să nu mai spunem că oriunde în lume astfel de autori nu duc lipsă de editori.) Cu o promptă solidaritate de breaslă, Georgeta Dimisianu a refuzat să asiste la felul în care "unul dintre cei mai buni editori din România" (Magdalena Bedrosian) este "tras la răspundere". Ca urmare, discuția s-a mutat pe terenul dificultăților întâmpinate de cărțile de poezie (marfa indezirabilă pentru librari, desigur cititorii de poezie n-au dispărut în acești trei ani) și al întregii literaturi contemporane, rămasă fără nici un sprinț al legislativului și executivului (nici legea sponsorizării, nici bugetul). Georgeta Dimisianu a lansat termenul de "represiune prin indiferență".

• Editorii particulari au fost deosebit de sterși (în primul loc alegerea n-a fost reușită), iar cei doi debutanți au văzut discuția îndepărtindu-se de ei. Ideea discuției debuturilor era însă (și este) bine venită. Ca și ceea ce referitoare la "generația '90". Oprîț să debuteze firesc în ultimii ani ai trecutului regim, care se decisese să lichideze casta de contestatari privilegiati a scriitorilor, ea a trezit după 1990 în lume obsedată mai întâi de politic, apoi de economic și, în plus, lipsită de o legislație și de instituții culturale capabile să o ocrotească. Lunga ei așteptare în fața editurilor a început să impresioneze colegii de generație: unul dintre invitații lui Cătălin

TV SOTI

Tîrlea, Daniel Bănușescu, este personajul central al unui film studentesc video prezentat în Festivalul de la Costinești. Mai tîrziu se va vedea (sperind în happy end, bineînțeles) dacă cei ce debutează în acești ani au intr-adevăr sentimentul apartenenței la o generație și vor să intre în literatură grupat. Mai ales în artă, trasele săi individuale, iar timpul în care vor trăi ei va fi totuși propice individualismului.

• Cine se mai întrebă acum (dacă s-a întrebat vreodată) cărei generații îi aparțin Ileana Mălăncioiu? Emisiunea Luciei Negoiță s-a deschis sobru și emoționant: o mare poetă citindu-și versurile. Să nimene nu ar fi putut explica mai bine telespectatorilor distincția dintre o mare poetă și o poetă de mare talent decât tot un poet și comentator de literatură precum Cezar Baltag. Editura "Litera", una dintre cele care publicaseră cărți ale Ilenei Mălăncioiu, s-a mai ilustrat prin alte două apariții: carte despre Eugen Ionescu și lui Lucian Raicu și eseurile despre disidență ale lui Gabriel Andreeșu.

• Partea a doua a emisiunii s-a referit la revistele de cultură care s-au hotărît să-și apere drepturile prin intermediul unui sindicat profesional. Cîțiva dintre cei 20 de directori și-au exprimat opiniile: Nicolae Breban, Paul Dugneau, Dumitru Solomon. Sustinând și noi că revistele de cultură trebuie să continue să apară în această țară, nu putem totuși să nu ne întrebăm: cine și cum va stabili care săi cele reprezentative, deci cele ce merită să susținute, în condiții în care în întreaga țară au apărut în acești ani publicații valoroase?

• Cu ironie (subtitrind "O nouă formă de luptă patriotică") tratează "Adevărul literar și artistic" nou-inființatul sindicat al revistelor culturale. Trusturile de presă susțin de regulă cite un săptămânal cultural peste tot în lume, iar "Adevărul literar și artistic" are probabil "posibilități" de apariție (uneori și pagini interesante, cum sint de pildă în acest număr interviurile cu Alexandru Tocilescu și George Banu), dar încă nu și-a făcut un "nume". Pentru a fi resimțit ca o adevărată publicație culturală, suplimentul în cauză n-ar trebui să nutrească sentimente ostile de frustrat față de mediul cultural cum, de pildă, exprima în acest număr editorialul redactorului: "Sinistru mai arătă lumea zișilor -oameni de cultură-privită de aproape! Să nu vorbesc de îngrij de cultură și de odihnă, ci de cei care realmente acoperă valoric sintagma. Ca un făcut, nu e unul să nu ascundă în el propria sa machetă, redusă la scară, zbuciuță, contorsionată, malignă, radiind din zeci de plăgi".

• După ce a alertat Procuratura față de pericolul extremității drepte, exemplificindu-l prin "Noua Dreaptă" și "Misiunea Pentru România" și trecind sub tăcere la fel de celebrele "Europa" și "România Mare", președintele Ion Iliescu face o stupefantă alegere a insotitorilor săi în America Latină: colaboratoarea premiată a "României Mari" (prozatoarea Ileana Vulpescu) și unul dintre cei 13 scriitori "cu adevărat comuniști" ai fostului "Luceafăr" naționalist (Iulian Neacșu, prozator cu renume de bătuș în mediul literar, apropiat al lui Nicolae Dragos, Dan Frunțelată și Mihai Ungheanu). Nu au trecut decât trei ani de când lingă Ion Iliescu se aflau Mircea Dinescu și Andrei Pleșu, în călătorile de acum un an-doar el a fost însoțit de Augustin Buzura, Eugen Simion și George Bălășăță. Cum nici imaginea României, nici ceea ce președintele ei nu stau azi mai rău decât atunci (chiar dacă nici mai bine) presupun că întreaga vină pentru alegerea nefericită din acest an aparține doar consilierilor preșidențiali.

DAN PERJOVSCHI Draculaland la Venetia

Pe lîngă participarea uzuale din pavilionul național, România a avut anul acesta pentru prima dată artiști selecționați în secțiunea de avangardă.

Bienala

Arta este în lumea de azi un imens business, supus legilor pieței. O imensă structură deservește acest sector. Mii de întreprinderi gestionează arta: galerii, muzeu, colecții, colecționari, expoziții, reviste, critici etc. Concurență e acerbă. Concurență între artiști, concurență între promotorii artiștilor. Sistemul s-a perfecționat în zeci de ani. Cu regulile sale, cu modul său de funcționare. Computerizarea i-a mărit fiabilitatea. Arta înseamnă bani și faimă. Din acest sistem, România și artiștii români lipsesc de vreo patruzeci de ani. Unele din întreprinderile cele mai relevante ale sistemului sunt mari expoziții/instituții. Dokumenta de la Kassel din Germania și Bienala de la Venetia. De ani de zile ele regularizează enormă producție artistică. O mare expoziție este o mare instituție autonomă. Instituție care radiografiază momentul, rădăcinile lui și tendințele lui de dezvoltare. Este un summit al specialiștilor: artiști, critici, galeriști, colecționari. Bienala de la Venetia este la ediția a 45-a. Bienala este împărțită în cîteva zone fixe: Pavilioane naționale (în care peste 50 de țări, de la San Marino la Statele Unite, își expun cei mai reprezentativi artiști), Aperto, care identifică tendințele artistice ale viitorului și diverse selecții de artă italiană sau universală. Pe lîngă aceste zone, Bienala mai patronează trei-patru expoziții independente.

Bienala înseamnă: Pasaj prin Orient (Lettrismul, grupul Gutai din Japonia, Noua pictură chineză, Yoko Ono), Slitamente, Transiti, Tritici, Omagiu lui Francis Bacon, Cage & Company, Coexistența artei, Mașina păcii, Voiaj spre Cythera, Arta împotriva SIDA, Insulae & insulae, Aperto (cu capitolele După eveniment, Simplul schimb, Mai poate arta schimba lumea?, Realitatea mi-a fost prietenă, Indiferență și non-indiferență, Indicatori, Standarde, Știri din Post-America) etc. – simplă insuruire a unor selecții la care au lucrat echipe de specialiști timp de doi ani poate da bogăția și diversitatea manifestării.

Adăugăți la asta o retrospectivă Marcel Duchamp la Palazzo Grassi și mai adăugăți și Venetia...

Două exemple

PAVILIOANE NAȚIONALE. Giardini di Castello. Pavilionul german. Hans Haacke. La intrare, deasupra ușii o marcă germană uriașă. În ușă, blocind aproape intrarea, o fotografie imensă cu Hitler vizitând Bienala în 1934. După ce te streoci prin dreapta sau stinge fotografie intră în pavilionul propriu-zis, care este gol. Gol. Tot pavimentul de marmură al sălii e spart cu tirnăcopul. Asta e tot.

În sălile laterale (de fapt depozitele pavilionului) și de jur-imprejurul clădirii – o retrospectivă a părintelui video-instalației germanul de origine sud-coreeană Nam Jun Paik. De la lucrări din '57 (Buddha uitându-se la televizor) la instalări video cu sute de monitoare recente.

APERTO '93. Yukinori Yanagi. "Ferma furnicilor cu steagul lumii". Cîteva zeci de steaguri naționale făcute din bombonici colorate plasate în casete de plastic. Casetele/stenografi sunt prinse între ele de o mulțime de tuburi de plastic. Prin tuburi circulă furnici. Furnicile cără bombonici. Bombonicele sunt drapele. Drapelele se amestecă.

AMELIA PAVEL

Vasile Kazar la 80 de ani

Două mari expoziții cinstesc aniversarea: una în sala ARTEXPO, la Teatrul Național, cu lucrări recente; alta la Muzeul Național de Artă, unde sunt expuse cele o sută de opere donate de maestrul. Revăzindu-le, atîțea la lață, vechi și noi, mi s-au părut a fi nu numai impresionanta mărturie a unei fidelități în viziune și preocupări, niciodată obosită, mereu inventivă, ci și expresia unui adevarat triumf al Desenului. Un mare artist care să își consacrează în mod absolut și să facă toată viața numai desene, autonome sau pentru ilustrații de carte, cu greu poate fi înțins. Nici unul din cei de care viziunea lui Kazar se apropie – și nu sunt mulți, dar presărat prin vîncuri: Callot, Picasso, Salvador Dalí, Max Beckmann, Saul Steinberg – nu a optat cu atită pasiunea încăpăținare exclusivistă pentru aceea desenul. În desen, deci în proiect – disegno –, în libertatea asumată de a nu se fixa, pînă la ultimul detaliu, într-o idee, ci de a îngădui sănse metamorfozei, mobilității și aventurii interioare, să cred, cred, miezul opțiunii lui Kazar. Filozofic și istoric este văzută, această asceră ar coincide cu esența intelectuală a artei lui, definitorie pentru mult din generația celor care au debutat în anii '30. Originalitatea deosebită a operei lui Kazar rezultă însă din imbinarea caracterului în primul rînd pur

În artă, Statul e la noi, din păcate, singurul finanțator

Cum ați ajuns la Venetia?

Călin Dan: Noi am intrat în Bienală printr-un juru internațional. Ceea ce este mai mult decît onorant.

Ați avut o strategie a promovării?

CD: Am avut o strategie, pentru că suntem sentimentali. Dacă nu am bani, atunci suplinesc lipsa banilor prin idei.

Participarea la Bienala de la Istanbul a fost parte din strategie?

CD: Cred că da. În mod sigur, Antonio d'Avossa, unul din membrii juriului de la Aperto care a venit în România și ne-a ales pe noi, a fost la Istanbul, a văzut bienala și eram, ca să zic așa, indicatorul pe care îl căuta.

Aperto presupune ca și la Istanbul nume mai puțin cunoscute?

CD: Aici e ceva neclar. Aperto înseamnă deschidere, început. Oameni noi, nume noi. Or, într-o proporție covîrșitoare, cei ce expun la Aperto '93 sunt nume cunoscute.

Josif Kiraly: Pe de altă parte, foarte tineri... mulți născuți după '60.

CD: Viteza consumistă în artă a devenit atât de mare încât nu se mai reușește impunerea unor artiști noi. Printre alte racile, anul astăzi Aperto a avut minima voîntă de a juca hazardat. S-a mers pe rețete confirmate. Pe ceea ce americanii numesc "corectitudine politică".

JK: Adică se încearcă păstrarea proporțiilor între albi și negri, femei, homosexuali... Cînd am întrebăt care vor fi premiile, ni s-a spus că trebuie să fie un american, un homosexual, un negru și o femeie... și asta a fost în mare structura premiilor.

De fapt ce se expune, ce se poartă?

CD: Păi, se poartă "corectitudinea politică"...

JK: Se poartă instalații, artă video, de fapt se poartă multe, și ar fi mai simplu să spunem ce nu se poartă. Nu se poartă sculptură sau ceea ce se înțelege la noi prin sculptură.

Aici venim la sistemul promovațional românesc care promovează tocmai ce nu se poartă...

CD: În România începe să apară un tip de artă neconventională. Pe termen scurt e clar că acest tip de artă alternativă – în ghilimele alternativă, pentru că în toată lumea e o artă aproape oficială – nu se bucură de sprijinul Statului, care la noi e, din păcate, singurul potențial finanțator.

JK: Artiștii străini au în spate o galerie, un manager. Noi am avut în spate Statul. Dar asta e o soluție minimală.

CD: Într-un sistem în care competiția e foarte dură trebuie să fi reprezentat de cineva. E un joc. Dacă nu ai pe nimene...

Grupul subReal a fost selecționat să expună la capitolul Indicatori din Aperto. Invitat să expună prin intermediul unei case de video. De ce? Simplu și dur: pentru că nu ocupă loc. De altfel, și acest loc minimal era ocupat cînd artiștii au ajuns la Venetia (după peripetiile, de acum obisnuite, cu vize, bilete de tren etc.). Cînd au început agitațiile pentru spații, ei au constatat că în numele celorlăți artiști vorbeau galeriști, manageri, curatori. Sîntă din Est? Sîi mai aveți pretenții? subReal și-a gospodărit totuși bine cei doi metri pătrați obținuți cu greu, punind monitorul video în relație cu o parte din șepele instalației de la Bistrița. Ca obiect artistic, noua instalație Draculaland e în media lucrărilor din Aperto. Nu pot să nu mă gîndesc că adevărată instalație ar fi însemnat mult mai mult.

mental al imaginilor, în fugă deschisă față de un univers real, care nu le poate ajunge din urmă altitudinea, cu savoarea, succulența terestră a experienței umane declansatoare de forme și linii atât de spiritualizate. Repertoriul imagistic al lui Kazar este evident alcătuit din frânturi de mitologie, basm, fantasme onirice sau nu, cu surse multiple: arhetipal și ancestral folcloric, tradițional religioase și libertar religioase, artistice provenind din lumea iconografiei fantastice vechi și noi – de la monștrii romanici și gotici la măștile maramureșene și la săpturile dezarticulate ale suprarealismului modern. Sîi totuși, personajele din "Bestiarul propriu" sau "Făpturile" sau "Ispitirile" sau "Falsele cămîle" sau "Himerele" lui Kazar nu mișună dezlîntuite, delirante, scăpătă de sub control, ci sint stăpînite autoritar de capacitatea artistului de a exorciza demoni, prin logica și puritatea proiectului. Poate că așa se explică invulnerabilitatea acestor opere care au tecut de toate primejdile trecutului, parcă însotite fiind de un finger păzitor.

Disonanțele lui Kazar sună cordiale, nu agresoră; abstractia desenului le înfăltă. Merită să fie urmărită în acest sens scriitura din ce în ce mai folosită cu trecerea timpului: o înmulțire echilibratoare a grupejelor de linii orizontale pe suprafață dominată de forme verticale. Proporția verticalității în desenul lui Kazar este majoritară și simbolică; în același timp

Draculaland 2

Instalație – Muzeul de Artă Bistrița

O sală cu patruzece de șepe de doi metri fiecare. Pe plafon – proiecții dia cu posterioare. Muzică orientală.

Proiecții cu extrase din Evenimentul zilei. O covată plină cu mujdei de usturoi. O altă sală cu o masă lungă plină cu mititei trași în scobitori, aranjati în formă de cruce. O altă sală în care pe podea sunt hărțile României (din usturoi) și Americii (din mălai). Cîte două orașe de fiecare hارتă: New York și Hollywood, București și Bistrița. Vernisaj cu vodă și suc de roșii.

Instalație ironică, autoironică, neierătătoare. Despre noi. Context: Dracula tip Hollywood la Patria, vodă Dracula în comert, spectacole kitsch pentru public kitsch la castelul Bran, Dracula – firmă românească de import-export.

Draculaland e o țară reală/îreală în care contrastele sunt strepăză dinții: unde minerii cîștigă mai mult ca miniștrii Culturii, cu avortul liber dar fără prezentative, fără flotă dar și fără pedeapsă cu moartea. Deși pare facilă și previzibilă, instalația reușește un joc subtil între clișee. Ale noastre, ale lor. Ale lor despre ale noastre. Clișeu clișeelor. Aici e și punctul slab: adecvararea cu parfum de mici la percepția occidentală. Bătindu-și joc de clișee, devine ea însăși un clișeu.

Draculaland 3 – film video 12'34". Banda video metaforizează clișeu. Draculaland e un drum cu un troleibuz dezarticulat, întrerupt de imagini din instalația originală și de imagini cine-verită cu viață de azi și cu moștenirea grea. Mai puțin relevant decît lucrarea din Bistrița, filmul păstrează totuși din intenția inițială.

subReal

grup artistic fondat în 1990, în București

Componentă: Călin Dan, Josif Kiraly, Dan Mihăilănu, 1990 – "EST-WEST AVENUE" instalatie București; 1991 – "1000 DE ARTIȘTI ÎN EUROPA" instalatie Galeria Etaj 3/4 Teatrul Național București; "JE T'AIME MOI NON PLUS" instalatie happening Muzeul de Artă Timișoara; 1992 – "JE T'AIME MOI NON PLUS" happening Muzeul colecționar București; "EURASIA" instalatie a 3-a Bienală Internațională İstanbul; 1993 – "DRACULALAND 2" instalatie Muzeul de Artă Bistrița; "DRACULALAND 3" Aperto, a 45-a Bienală de Artă Venetia

dovedește că nu îi preocupă atât "acțiunea", narabilă, într-un motiv iconografic, cât "starea" lucrurilor la care se referă, de altfel niciodată foarte precis, lăsându-i-se privitorului o marjă de colaborare interpretativă. Astfel este "Ingerul din pod" (1969), imagine al cărei subiect pare a fi un joc ambiguu al înălțării. Într-un spațiu misterios, de basm, cu lucruri aruncate colo și colo, ca în podurile romanelor lui Dickens. Sau "Visele în Egipt" (1981), desen așezat pe două registre, cu elemente care se compun și se recompon, ca și cum ar fi extrase, pentru încercare, din vechi depozite ale memoriei.

In ultimii ani a apărut în desenele lui Kazar o noutate: culoarea. Puternică, explozivă, dar nu violentă și care nu schimbă esența grafică a viziunii; fiindcă – acuarela sau tuș colorat – rămîne o anexă a desenului, a proiectului, pe care îl iluminează, cu o lumină de amurg bogat, împăcat cu sine.

Vasile Kazar nu și-a ținut darurile numai pentru el și publicul său, ci le-a predat, ca puțini alții, elevilor și discipolilor lui. Prezenți, cu cîte o lucrare, în sala ARTEXPO, numeroși săi foști studenți, azi graficieni de renume, demonstrează fertilitatea naturii de proiect deschis, cu infinite implicații, a creației lui Kazar.

Ca puține expoziții din ultima vreme, prezentarea donației Kazar de la Muzeul Național de Artă beneficiază și de un excelent catalog științific, adevărat instrument de lucru conceput de Mariana Vida.

URSZULA DOROSZEWSKA

Cine cu cine luptă?

(Urmare din numărul trecut)

Printre politicieni, cei apropiati de Șevardnadze susțin războiul, iar ceilalți dimpotrivă. Atitudinile militaro-nationaliste sunt mai puternice în rândul fostei nomenclaturi, deși tocmai aceste persoane își scapă fiili de armată. În asemenea cercuri am auzit că abhazii sunt un popor josnic și musulmanii atacă Georgia creștină și trebuie trimiși la locul lor.

Pe de altă parte, politicienii de dreapta care vin din spate miscarea pentru independență se opun războiului, pe care îl consideră dezastruos pentru Georgia. "Războiul în Abhazia este neinspirat", mi-a spus Irakli Cereteli. "Russia întărită națiile unele împotriva altora. Acest conflict nu va inceta pînă cînd armata rusă nu va pleca." Un alt membru al Partidului pentru Independență Națională, Teimur Sumbatashvili, sustine: "Acest război va fi oricum pierdut. Cînd nu aveam arme puteam câștiga. La 9 aprilie 1989, oamenii noștri au murit ca niște eroi și întreaga lume era de partea noastră. Atunci totul era clar. Acum experții trebuie să muncească pentru a înțelege ceva. Sunt mult mai multe victime, dar nu mai sunt eroi, iar lumea nu mai e de partea noastră. Pentru noi, un conflict armat va fi pierdut".

Akaki Asatiani de la Uniunea Georgienilor Naționaliști îl acuza pe Șevardnadze că a declarat războiul. "Nu era nevoie să trimîtă armata în Abhazia. Șevardnadze căuta popularitatea de apărător al intereselor naționale ale Georgia. Nu există pericolul pierderii de teritorii, a fost numai propaganda lui Șevardnadze. Chiar și o victorie militară în Abhazia nu ar rezolva problema. Trebuie ajuns la un compromis politic cu abhazii. Drepturile lor trebuie să fie garantate de Constituție. E o nație mică, fără o patrie în afara Georgia, și nu constituie un pericol." În privința armatei rusești – "este timpul să se ridică problema retragerii din Georgia. Această lucru nu e înțeles în Vest. Ei știu că aici e un punct sensibil și preferă ca cineva cunoscut să mențină controlul".

Și Șevardnadze e prudent cînd vorbește despre prezența trupelor rusești în Georgia. El accentuează faptul că relațiile cu aceste trupe ar trebui să fie ca în statele balțice. Ca răspuns la critica Opoziției în privința războiului și a retragerii rusești, el a afirmat la 10 octombrie: "Înțelegem temerile Opoziției, dar trebuie să fie înțeles că oamenii din Consiliul de Stat nu sunt mai puțin patrioți. Sîntem conștienți că forțele armate ale unei țări străine trebuie să piece, dar există un timp potrivit pentru fiecare lucru. În politică nu fac ceea ce vrei, ci ceea ce pot". Șevardnadze sustine că plecarea trupelor rusești ar lăsa granițele Georgiai descopte și că e mai bine ca întîi să fie antrenate trupele georgiene în bazele rusești.

"De ce dușmani externi trebuie să ne ferim?" întrebă Gheorghe Korganașvili, chairmanul constituțional al democraților. "Cine ne amenință? Pare că armata rusească este necesară pentru a proteja Georgia împotriva Rusiei."

In general, comentatorii politici ruși afirmă că Rusia nu are o politică în privința Caucazului și că cele petrecute sunt rezultatul unor ordine disparate. În Georgia, mulți cred că Rusia are o politică imperială bine definită față de Caucaz. "În Abhazia se joacă un joc politic murdar", mi-a spus Irakli Senghelaisa. "Negociile sunt mereu intrerupte, cînd de abhazi, cînd de georgieni. Toti doresc continuarea și agravarea conflictului. Rusia joacă rolul decisiv. Rusia nu vrea să se desprindă Abhazia de Georgia, nu are nevoie de Abhazia. Preocuparea Rusiei este de a-și defini relațiile cu musulmanii din nordul Caucazului, care sunt puternici anti-rusi. Dar dacă ar fi vorba de un conflict armat, Rusia ar intra în război nu numai cu musulmanii din Federația Rusă, ci cu întreaga lume musulmană. Rusia nu-și poate permite un asemenea război în interiorul granitelor proprii, așa că a pornit războiul în afara granitelor. E mai bine să-i lase pe georgieni să-i omoare pe musulmani."

Ce spun oficialitățile armatei rusești despre prezența armatei în Georgia? Regiunea Militară Transcaucasiană a fost reboezată Grupul armatelor rusești din Transcaucasia, iar Fiodor Reut a fost numit comandant. El cred că este înțeles că forțele rusești să părăsească Georgia. Într-un interviu, Reut a explicitat: "Georgia nu e suficient de puternică pentru a face față agresiunii străine, care reprezintă un pericol real". Reut poartă același nume cu un alt general Reut, Iosif Reut, care a comandat mulți ani trupele rusești din Transcaucasia la începutul secolului XIX. "Cînștesc memoria lui Iosif Antonovici", a spus generalul Reut, "pentru că era un adevarat fiu al patriei sale. Datorită eroismului lui, Georgia a fost salvată de invazia barbară. Încerc să-i urmez exemplul. Trebuie să vă reamintesc faptul că armatele rusești sunt de 350 de ani în Transcaucasia. Noi trebuie să apărăm acest teritoriu. Timpul va spune ce ne urăjne".

(Text reproducă după revista "UNCAPTIVE MINDS")

Traducere de CLARA POPESCU

Pace, numele tău e Rusia

MARIAN CHIRIAC

După mai bine de 11 luni de război singeroș, marți 27 iulie a.c., între partea georgiană și separatistii abhazi a fost semnat un acord de încetare a focului. La Soci, stațiune din apropierea graniței cu Rusia, au fost prezenti vicepreședintele parlamentului abhaz, Sokrat Djimdjolia, președintele parlamentului georgian, Vahtang Gogadze, și în calitate de mediator chiar ministrul rus al Afacerilor Externe, Andrei Kozyrev. Toți trei și-au pus semnătura pe acest acord extrem de important, pînă acum singura tentativă serioasă pentru realizarea păcii în zona caucasană.

Planul, despre care trebuie menționat că a fost elaborat de partea rusă dar și cu observații ale taberelor aflate în conflict, prevede încetarea rapidă a focului începînd de miercuri, ora 8.00 GMT, iar pe termen scurt interzicerea deplasărilor de trupe și utilizării în scopuri militare a aviației, navelor și armamentului din Abhazia. Totodată, se interzice intrarea de noi trupe (fie ele georgiene sau rusești) în regiune. Deși la mai puțin de o jumătate de oră de la intrarea în funcțiune a acordului se semnalau confruntări armate, acestea au fost de mică intensitate. Pentru prima oară în ultimele săptămâni capitala Suhumi nu a mai fost supusă tirurilor intense de artillerie și bombardamente efectuate de formațiunile abhaze și nord-caucaziene.

Semnarea acordului de pace a provocat reacții violente, în special din partea naționaliștilor georgieni. Mari demonstrații populare de protest la Tbilisi, continuarea focului de către unii rebeli (vineri, spre exemplu, 200 de combatanți georgieni însotiti de blindate au preluat controlul localității Senaki pentru a împiedica retragerea propriilor trupe), agitația produsă de fostul președinte Zviad Gamsahurdia și de militarii fideli, toate acestea s-au făcut în numele "marilor trădări a lui Șevardnadze, care s-a supus presiunilor Moscovite". În replică, actualul șef al statului georgian a sprijinat că problema trebuie abordată dintr-un punct de vedere pragmatic și că, pentru moment, Georgia nu este în măsură să ducă un război de lungă durată, mai ales în condițiile în care separatistii abhazi "sunt sprințini activ de Rusia pe căi oculte".

Și totuși, în ciuda atât de greutăți, pacea este singura cale de urmat. După cum arătam mai înainte, pentru început în acordul de pace se prevede o retragere egalată a trupelor (dorindu-se ca în 10-15 zile zona de conflict să fie complet demilitarizată), ca mai apoi, pe

termen lung, să se reușească instalarea de forțe multinaționale de interpunere, trimiterea de observatori ONU și continuarea negocierilor.

Președintele Șevardnadze, devenit celebru datorită contribuției sale, alături de Mihail Gorbaciov, la destrămarea URSS, are de înfruntat nu numai opoziția parlamentară, care îl acuza de neocomunism și care și-a propus apropierea de fideli lui Gamsahurdia pentru înălțarea lui de la putere. Situația economică a țării este deplorabilă, industria a fost supusă comandanților războiului, promisiunile de redresare nu au putut fi onorate, iar mafia tinde să devină atotputernică. Recent a fost raport un cunoscut industriaș evreu de origine georgiană, pentru a căruia eliberare se cere suma de 400.000 de dolari. În cazul nu este singular. Unica reușită reală o reprezentă renunțarea, de la 1 august, la rubla rusească și introducerea acesteia cu cupoane. De aceea, măsura Băncii Centrale a Rusiei de stabilizare economică prin retragerea din circulație a bancnotelor emise înainte de ianuarie 1993 nu a luat prin surprindere mediile financiare georgiene. Cetățenilor li s-a permis să schimbe 100.000 ruble vechi pentru cupoane, la intrarea de un cupon/rublă. După 2 august, cupoanele au înlocuit cu totul moneda sovietică. Replica autorităților separatiste din Abhazia poate fi apreciată ca moderată, acestea arătind că vor respecta integral deciziile Băncii Centrale de la Moscova. Mai trebuie amintit că la schimbul oficial se oferă 7 cupoane pentru o rublă.

Într timp, pe teren luptele continuă cu intensitate medie, parcă în ciuda tuturor promisiunilor de instaurare a păcii. Care, deși dorită, este încă dificil de estimat cînd și cum va putea fi realizată. Totul depinde acum în proporție covîrșitoare de Rusia și de rolul pe care aceasta și-l va asuma. Pînă atunci, să menționăm un punct de vedere oficial, emis recent de Radio Moscova. Într-un comentariu asupra conflictelor interetnice din fostă URSS, Viaceslav Soloviov aprecia că: "În caz de nevoie, ceea ce se întimplă cel mai ades, dialogul între părțile în conflict, poate și trebuie să se dezvolte cu medierea unei trete părți. Caracterul rodnic al acestui mod de abordare a problemei a și fost demonstrat, de exemplu, prin reglementarea conflictului transnistrean din Moldova, unde rolul hotăritor în realizarea armistițiului i-a revenit Rusiei. Se poate spera că și misiunea ei de pace în reglementarea confruntării abhazo-georgiene va da rezultate similare".

Gabriela Adamășteanu (redactor-sf), Rodica Palade (redactor-sf adjunct), Andrei Cornea (redactor-sf adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Tia Serbănescu, Horațiu Pepine (publiciști comentatori), Raluca Stroe Brumaru, Marian Chiriac (actualitate politică), Oana Armeanu (actualitate culturală), William Totok (corespondent la Berlin), Ion Miron Damian (corespondent la Paris), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corectură), Alexandru Cirip (corectură), Constantin Popa (procesare text), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Condor, Mihnea Chiua, Flori Sava (difuzare), Maria Filip (curier). Responsabil de număr: Oana Armeanu. Consilier în probleme economice: Ilie Serbănescu. Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25. ISSN-1220-5761

tipărit la
"PROGRESUL
ROMÂNESC SA"
Calea Pieței 114
Tehnoredactare
compotereză
Adrian Baltag
Revista "22"